

Luonnos hallituksen esitykseksi kaupparekisterilaiksi ja elinkeinotoimintalaiksi sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi: lausuntoyhteenveto

Sisällys

1.	Johdanto	2
2.	Lausunnonantajien lausunnot	3
2.1.	Lausunnot yleisesti esityksestä	3
2.2.	Lausunnot velvoittavaan sähköiseen kaupparekisteriasiointiin siirtymisestä	14
2.3.	Lausunnot yksityisen elinkeinoharjoittajan rekisteröitymisvelvollisuudesta luopumisesta	19
2.4.	Lausunnot yksityisen elinkeinoharjoittajan rekisteröitymisvelvollisuudesta luopumisesta	22
2.5.	Lausunnot hallinnollisista seuraamusmaksuista	25
2.6.	Lausunnot tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen luovuttamista koskevista säännöksistä sekä elinkeinoharjoittajan poistamisesta kaupparekisteristä tosiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen laiminlyönnistä sekä poistamismenettelyn piirin laajentamisesta myös tilinpäätöksen rekisteröinnin laiminlyönnistä	30
2.7.	Lausunnot automaattisen päätöksenteon soveltamisalasta kaupparekisterissä	33
2.8.	Lausunnot viranomaisten velvoittamisesta hakemaan kaupparekisteriin rekisteröidyt tiedot kaupparekisteristä tai muusta vastaavasta lähteestä	36
2.9.	Lausunnot rekisteriviranomaisen oikeudesta vaatia paperilla ilmoituksen jättäneen fyysistä tunnistamista ja oikeudesta viran puolesta luovuttaa tieto vireille tulleesta ilmoituksesta tarpeelliseksi katsomalleen henkilölle ilmoituksen oikeellisuuden varmistamiseksi	39
2.10.	Lausunnot luonnoksesta elinkeinotoimilaiksi	42
2.11.	Lausunnot muista liitelaista (lakiehdotukset 3.-41.)	44
2.12.	Lausunnot säätämisyjärjestysperusteluista	45

1. Johdanto

Lausuntopyyntöön ”Luonnos hallituksen esitykseksi kaupparekisterilaiksi ja elinkeino toimintalaiksi sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi” saapui 28 lausuntoa.

Lausunnonantajat

Tahot, joille lausuntopyyntö lähetettiin:

Digi- ja väestötietovirasto
Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
Etelä-Suomen aluehallintovirasto (ei lausunut)
Finanssiala ry
Finanssivalvonta (ei lausunut)
Keskuskauppakamari
Keskusrikospoliisi
Liikenne- ja viestintäministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry
Maanmittauslaitos
Oikeusministeriö
Oikeusrekisterikeskus
Opetus- ja kulttuuriministeriö (ei lausunut)
Osuustoimintakeskus Pellervo ry
Patentti- ja rekisterihallitus
Perheyritysten liitto ry (ei lausunut)
Poliisihallitus
Puolustusministeriö
Sisäministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Suomen Asianajajaliitto
Suomen Kiinteistöliitto ry
Suomen kuntaliitto (ei lausunut)
Suomen taloushallinto ry (ei lausunut)
Suomen tilintarkastajat ry
Suomen yrittäjät ry
Tietosuojavaltuutetun toimisto (ei lausunut)
Transparency International Suomi ry (ei lausunut)
Ulkoministeriö (ei lausunut)
Valtiovarainministeriö
Verohallinto
Ympäristöministeriö (ei lausunut)

Muut tahot, jotka lausuivat asiaan:

Suomen Asiakastieto Oy
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom
Tuomioistuinvirasto
Erikoiskaupan liitto Etu ry
Verohallinto – Harmaan talouden selvitysyksikkö

2. Lausunnonantajien lausunnot

2.1. Lausunnot yleisesti esityksestä

Osuustoimintakeskus Pellervo ry

Kannatta digitalisointihanketta. Kuitenkin huolena sähköinen ilmoittaminen jatkossa; tällä hetkellä ei mahdollisuutta tehdä kaikkia ilmoituksia sähköisesti. Yritysten kannustamiseksi sähköiseen asiointiin paperi-ilmoittaminen on nykyisellään tehty selvästi kalliimmaksi ottamatta kuitenkaan huomioon sitä, ettei osuuskuntien osalta sähköinen asiointi ole edes mahdollista. Pitää kannatettavana, että uudistuksessa esitetään vähennettäväksi eri viranomaisille samasta asiasta tehtäviä ilmoituksia, samoin kuin sitä, että vastuuhenkilöiden muuttamisesta ei tarvitse toimittaa pöytäkirjoja. Jälkimmäiseen voi tuki sisältyä riski väärinkäytöksistä, mutta tuskin muutos lisääisi sitä olennaisesti.

Keskuskauppakamari ry

Keskuskauppakamari pitää HE-luonnoksen tavoitteita pääosin kannatettavina. HE-luonnokseen sisältyy kuitenkin ehdotuksia, jotka eivät Keskuskauppakamarin näemyksen mukaan ole oikeasuhtaisia. Ehdotettujen lakimuutosten lisäksi Keskuskauppakamari kiinnittää huomiota tarpeeseen sovittaa toiminimilaki, tavaramerkkilaki ja osakeyhtiölaki nykyistä paremmin yhteen. Puhtaasti osakeyhtiölainsäädännön näkökulmasta Keskuskauppakamari pitää osakeyhtiölain yleistoimialasäännöstä sinänsä perusteltuna. Mahdollisuus merkitä kaupparekisteriin yleistoimiala johtaa kuitenkin merkittäviin ongelmiin uusien toiminimien ja tavaramerkkien rekisteröinnissä. Toiminimilaki, tavaramerkkilaki ja osakeyhtiölaki pitäisi sovittaa nykyistä paremmin yhteen ja yhteensovittamista on syytä kiirehtiä.

Suomen asianajajaliitto

Suomen Asianajajaliitto kannattaa nykyisten kaupparekisteri- ja elinkeinolakien kokonaisuudistusta, jotta kummastakin laista saadaan selkeä ja ymmärrettävä kokonaisuus. Kaupparekisteritietojen luotettavuuden ja rekisteröintien tehokkuuden lisääminen ovat molemmat hyviä tavoitteita, joiden osalta joiltain osin joudutaan tekemään punnintaa siitä, kumpaa painotetaan enemmän.

Asianajajaliitto kiinnittää huomiota seuraaviin yksittäisiin seikkoihin ehdotuksessa: 1) Kaupparekisterilakiehdotuksen 14 § rekisterimerkinnän poistamisen osalta olisi huomioitava, että esimerkiksi osakkeiden rekisteröintiä koskevaa päätöstä ei yleensä käytännössä voida poistaa, vaikka päätös myöhemmin kumoutuisi. 2) Kaupparekisterilakiehdotuksen 20 § käytettävä kieli (muu kuin suomi ja ruotsi) on tärkeä. Asiassa tulisi pohdita, voisiko englannin kielisille asiakirjoille antaa erilaisen aseman. 3) Brexitä ei ole huomioitu ehdotuksessa erikseen: Yhdistyneen kuningaskunnan oleminen ETA:n ulkopuolella lisää ETA:n ulkopuolisten kaupparekisteriasioiden merkitystä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Kaupparekisterilain uudistusehdotukset ovat pääosin kannatettavia ja niillä pyritään kategorisesti sujuvoittamaan ja helpottamaan yrityksiä koskevia viranomaistoimia. Tämän lisäksi yhtenä tavoitteena on ollut kaupparekisteritietojen ajantasaisuuden varmistaminen. Asia on tärkeä, mutta siinä tulisi ottaa huomioon oikeasuhtaiset toimenpiteet ja seuraukset yrityksille. Kaikki hallituksen esitysluonnoksessa ehdotettavat toimenpiteet eivät ole mielestämme täysin kannatettavia, vaikka kokonaisuutena arvioiden suurin osa onkin.

HE-luonnoksessa ehdotetaan aiemmin asiaa selvittäneen työryhmän kannan mukaisesti, että yhdistysten ja säätiöiden kategorisesta merkitsemisestä kaupparekisteriin luovuttaisiin. On kuitenkin erittäin tärkeää, kuten HE-luonnoksessakin on kuvattu, selvittää ehdotuksen vaikutukset niihin yhdistyksiin ja säätiöihin, joilla on yritysikiinnityksiä ja ylipäätään yritysikiinnitysten hakemiseen jatkossa. Myös kaupparekisteristä poistamisen vaikutukset toiminisuojaan on selvitettävä tarkasti. Tämän mahdollisen muutoksen hyödyt, haitat ja riskit on siis selvitettävä tarkasti ennen lopullista päätöstä asiassa.

Tuomioistuinvirasto

Tuomioistuinvirasto pitää esitystä ja sen tavoitteita rekisteritietojen oikeellisuuden ja ajantasaisuuden parantamisesta kannatettavina.

Suomen yrittäjät ry

Viranomaisrekisteriä ei pidä kyetä käyttämään yrityskaappauksiin. Esityksen kappaleessa 5.1.6. PRH on ansiokkaasti kuvannut ongelmaa ja pohtinut siihen ratkaisuja. Pidämme kuitenkin tärkeänä, että lain jatkovalmistelussa etsittäisiin ongelmaan tehokkaita ratkaisuja. Yksi vaihtoehto voisi olla se, että joku yrityksen nimeämä henkilö tai henkilöt varmistaisivat rekisterimuutokset. Tällainen henkilö voisi olla prokuristi, yksinyrittäjä itse tai muu nimetty henkilö.

Suomen kiinteistöliitto ry

Kiinteistöliitto pitää perusteltuna sitä, että hallituksen esitysluonnoksessa terminologiaa kaupparekisterilain ja yritys- ja yhteisötietolain välillä on yhtenäistetty. Termien erilaisuus on ollut omiaan aikaansaamaan turhia väärinkäsityksiä. Pidämme perusteltuna sitä, että tietoa asunto-osakeyhtiölain soveltamisesta ei perusilmoitukseen merkitä. Pidämme myös hyvänä esityksen mukaista selkeytystä, jossa asunto-osakeyhtiöt ja keskinäiset kiinteistöosakeyhtiöt mainitaan erikseen omina yhteisömuotoinaan.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry

MTK pitää muutoksia lähtökohtaisesti kannatettavina ja pitää erittäin tärkeänä, että laista poistetaan vanhat käsitykset siitä, että maatalouden harjoittaminen ei olisi elinkeinon harjoittamista.

Digi- ja väestötietovirasto

Digi- ja väestötietovirasto, jäljempänä DVV, pitää nyt ehdotettua kokonaisuudistusta kannatettavana ja näkee, että sen kautta luodaan edellytykset perusrekisteritietojen kehittymiselle ajantasaisemmiksi ja luotettavimmiksi. Säännösehdotus edistää myös digitalisaatiokehitystä mahdollistamalla korkeamman automaatiotason sekä tietojen liikkumisen ja hyödyntämisen eri viranomaistahojen välillä.

Suomen asiakastieto Oy

Suomen Asiakastieto Oy pitää yleisesti hankkeen tavoitteita kannatettavina.

Suomen tilintarkastajat ry

ST kannattaa kaupparekisterilain kokonaisuudistusta ja siinä ehdotettuja uudistuksia, joilla pyritään edistämään kaupparekisterin digitalisaatiota sekä sen ajantasaisuuden ja luotettavuuden parantamiseen liittyviä toimia.

Oikeusrekisterikeskus

Oikeusrekisterikeskusta (ORK) liiketoimintakielto rekisterin sekä konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterin rekisterinpitäjänä koskisi erityisesti kaupparekisterilakiin ehdotettu 34 §. Pykälän ensimmäisessä momentissa viitattaisiin liiketoimintakieltojen luovuttamiseen rekisteriviranomaiselle. ORK luovuttaa jo tällä hetkellä momentissa tarkoitetut tiedot Patentti- ja rekisterihallitukselle teknistä rajapintaa pitkin ns. massaluovutuksena kerran päivässä. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisista perusteluista ei käy täsmällisesti ilmi, tulisiko rajapinta jatkossakin olemaan vastaava vai onko kysymys uudentyyppisestä kyselyrajapinnasta. Rajapinnan tarkemman kuvauksen puuttuessa ORK ei ole toistaiseksi voinut arvioida kustannuksia, joita sille mahdollisesti uudentyyppisestä rajapinnasta syntyisi.

Kaupparekisterilain 34 §:n 2 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa viitataan voimassa olevan kaupparekisterilain 19 §:n, jonka mukaan tuomioistuimen on viivytyksettä toimitettava tieto rekisteriviranomaiselle rekisteriin merkittäväksi, kun kaupparekisteriin merkityn elinkeinonharjoittajan velkojille on annettu julkinen haaste, kun elinkeinonharjoittaja on asetettu konkurssiin taikka kun tuomioistuin on päättänyt konkurssin peruuntumisesta tai raukeamisesta taikka kun päätös konkurssiin asettamisesta on kumottu. Perustelutekstissä on kirjattu virheellisesti kaupparekisteriin tehtävät ilmoitukset ORK:n velvollisuudeksi. ORK toteaa, että tieto elinkeinonharjoittajan velkojille annetusta julkisesta haasteesta ei kuulu konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterin tietosisältöön. Konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annettuun lakiin ei myöskään tässä yhteydessä ehdoteta muutosta. ORK katsoo maininnan, että tieto julkisesta haasteesta voidaan toimittaa konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterin välityksellä, olevan tarpeeton. Tältä osin sääntelyä perusteluineen tulisi vielä tarkastella. ORK ei ole muutosten ollessa vielä täsmentymättömiä voinut arvioida muutosten mahdollisia kustannusvaikutuksia.

Erikoiskaupan liitto Etu ry

Kaupparekisteriasiointia ja -merkintöjä koskevaa lainsäädäntöä on syytä nykyaikaistaa ja muuttaa sähköiseksi ja muutosten lähtökohta on hyvä.

Maanmittauslaitos

Maanmittauslaitos pitää ehdotettua kaupparekisterilain kokonaisuudistusta kannatettavana. Kaupparekisteri on keskeinen rekisteri paitsi yritystoiminnan, myös kiinteistövaihdannan kannalta. Tavoitteet parantavat rekisteröintiprosessien sujuvuutta, mukaan lukien sähköiset menettelytavat ja automaatio, ovat kannatettavia. Tämä ei kuitenkaan saisi vaarantaa kaupparekisteriin sisältyvien tietojen luotettavuutta. Kaupparekisterillä on myös keskeinen merkitys huoneistotietojärjestelmän luotettavan ja sujuvan toiminnan kannalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö

STM kannattaa yleisesti esityksen tavoitteita ja keskeisiä ehdotuksia.

STM toteaa, ettei näe estettä sille, että ulkomaisen vakuutusyhtiön edustuston tulisi jatkossa ilmoittaa tilinpäätös rekisteröitäväksi siten kuin ehdotetun kaupparekisterilain 1 luvun 11 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi. STM huomauttaa kuitenkin, että yhtiöoikeusdirektiivin 42 artikla koskee myös vakuutusyhtiöiden edustustoja. Yhtiöoikeusdirektiivin 42 artiklan 2 momentin mukaan jäsenvaltioiden ei tarvitse soveltaa 31 ja 38 artiklaa vakuutusyhtiöiden sivuliikkeisiin. Vaikka esitysluonnoksen yksityiskohtaiset perustelut koskevat myös vakuutusyhtiöitä, kyseisen direktiivin artiklan osalta ei ole perusteluissa mainittu, että se koskee luotto- ja rahoituslaitosten sivuliikkeiden lisäksi myös vakuutusyhtiöiden sivuliikkeitä.

Finanssiala ry

FA kannattaa yleisesti esityksen tavoitteita ja keskeisiä ehdotuksia.

Verohallinto

Esitetyt säännösmuutokset edistävät pääsääntöisesti niille asetettuja tavoitteita. Ehdotusta yhteisöjen velvollisuudesta tarkistaa kaupparekisteritietojensa ajantasaisuus voidaan pitää hyvänä, koska tämä parantaisi kaupparekisteritietojen luotettavuutta. Hallinnollisen taakan keventämiseksi on kannatettavaa, että muut viranomaiset saisivat esimerkiksi sähköisen rajapinnan kautta kaupparekisteritiedot käyttöönsä eikä yritysten tarvitsisi toimittaa kaupparekisteriotetta erikseen eri tahoille.

Hallituksen esitysluonnoksessa elinkeinoluvan ja yksityisen elinkeinonharjoittajan ilmoitusvelvollisuuden rajoittamista koskevia ehdotuksia on perusteltu sillä, että tiedot ovat saatavissa muista julkisista rekistereistä ja etteivät kaupparekisteriin merkityt tiedot nykytilassa välttämättä ole ajantasaiset erinäisistä syistä johtuen. Kaupparekisterin luonne ja tarkoitus huomioon ottaen ei voida pitää perusteltuna rajoittaa rekisteriin merkittävien tietojen määrää rekisterinpitäjän toimintaan ja resursseihin liittyvillä perusteilla. Tietosisällön rajoittamisen sijaan tulisi panostaa rekisterinpitäjän mahdollisuuksien selvittämiseen ja puuttua ilmoituslaiminlyönteihin.

Yritys- ja yhteisötietolaissa (10 §) ei kuitenkaan ehdoteta säädettäväksi tilinpäätöksen sähköisestä toimittamisesta. Sen sijaan lausuntokierroksella (22.4. asti) olevan kirjanpitolain muuttamista koskevan hallituksen esityksen mukaan suuryrityksillä, keskikoisilla yrityksillä ja säätiöillä olisi jatkossa velvollisuus laatia ja rekisteröidä tilin-päätös ja toimintakertomus digitaalisena. Huomionarvoista on myös, että kirjanpitolain muuttamista koskevan hallituksen esityksen mukaan myös säätiöiden tulisi laatia ja rekisteröidä digitaalinen tilinpäätös, mutta niitä ei kaupparekisterilakia koskevan ehdotuksen mukaan kuitenkaan velvoitettaisi toimittamaan sitä sähköisesti. Ehdotettu sääntely näyttäisi näiltä osin olevan kokonaisuudeltaan ristiriitainen.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Liikenne- ja viestintävirasto kannattaa esitystä ja sen tavoitteita saattaa kaupparekisterilaki ja siihen liittyvä lainsäädäntö vastaamaan selkeämmin muuttuneen toimintaympäristön vaatimuksia, parantaa kaupparekisteritietojen luotettavuutta ja tehostaa rekisteröintimenettelyä. Liikenne- ja viestintävirasto toteaa esityksen osaltaan edellyttävien muutoksia sen eri viranomaistoimintojen alaisten hakemusten käsittelyprosesseihin ja mahdollisesti tietojärjestelmiin.

Oikeusministeriö

Voimassa oleva kaupparekisteri- ja elinkeinolaki ovat lukuisten muutosten myötä muodostuneet varsin hajanaisiksi. Lisäksi elinkeinolaki on muodostunut toimialakohtaisen erityissääntelyn osalta jopa harhaanjohtavaksi. Siten oikeusministeriön käsityksen mukaan kokonaisuudistus on yleisesti ottaen tarpeellinen ja kannatettava.

Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota erityisesti perusoikeus- ja seuraamusnäkökulmista esitysluonnoksen keskeisiin kohtiin, lähinnä kaupparekisterilakia (KRL) koskevien ehdotusten osalta, ja on tarvittaessa käytettävissä jatkovalmistelussa näiden osalta.

Poliisihallitus

Poliisihallitus pitää hallituksen esitystä uudesta kaupparekisterilaista sääntelyä selkeyttävänä ja eheyttävänä, hyvin perusteltuna kokonaisuutena. Hallituksen esityksen tavoitteena on säilyttää kaupparekisteri yritysten perustietoja sisältävänä rekisterinä, jolla pyritään edistämään elinkeinotoiminnan sujuvuutta. Poliisihallituksen näkemyksen

mukaan tavoitteena oleva tietotekniikan hyödyntämisen edistäminen tietojen rekisteröinnissä lisää rekisteröinnin sujuvuutta ja osaltaan parantaa rekisteriin merkittävien tietojen luotettavuutta.

Keskusrikospoliisi

Keskusrikospoliisi pitää hallituksen esitystä uudesta kapparekisterilaista sääntelyä eheyttävänä ja systematisoivana kokonaisuutena. Esityksen tavoite siitä, että kaupparekisteri säilyisi yritysten perustietoja sisältävänä rekisterinä ja jolla pyritään edistämään elinkeinotoiminnan sujuvuutta, pidetään hyvänä. Keskusrikospoliisi katsoo, että tavoitteena oleva tietotekniikan hyödyntämisen edistäminen tietojen rekisteröinnissä lisää rekisteröinnin sujuvuutta sekä rekisteriin merkittävien tietojen luotettavuutta.

Sisäministeriö

Hallituksen esitystä on pidettävä kannatettavana.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää hyvänä esityksen tavoitteita, joilla pyritään uudistamaan rekistereitä koskevaa sääntelyä. Ministeriö kannattaa yleisesti digitalisaation ja tiedon hyödynnettävyyden edistämistä julkishallinnossa. Ministeriö huomioi, että prosessien osalta on tärkeää, että ne täyttävät tarvittavat vaatimukset muun muassa tietoturvan ja häiriötilanteiden osalta. Näillä toimin edistetään ja mahdollistetaan myös se, että viranomaisten tietojärjestelmien välillä voidaan entistä paremmin ja luotettavammin vaihtaa ja hyödyntää tietoja. Tällä puolestaan edistetään hallinnon yhteentoimivuutta sekä mahdollistetaan paremmat palvelut, esimerkiksi niin, ettei hallinnon asiakkaan tarvitse antaa samoja tietoja useaan kertaan eri viranomaisille. Tiedon luotettavuus paranee ja läpinäkyvyys viranomaisten prosessien osalta on parempaa.

Liikenne- ja viestintäministeriö nostaa yleisesti esiin myös asiakaslähtöisen näkökulman ja sen merkityksen digitalisaatiossa. Digitaalisten palveluiden kehittämisessä ja käyttöönotossa on erityisen tärkeää varmistaa asiakkaan osallistumismahdollisuudet. Lisäksi ministeriö huomioi, että julkishallinnon digitaaliset palvelut tulee olla yhdenvertaisesti kaikkien saatavilla. Tämä tarkoittaa huomion kiinnittämistä palveluiden saavutettavuuteen ja esteettömyyteen.

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että lakiesitykset edistävät pääasiallisesti niille asetettuja tavoitteita. Erityisesti velvollisuus tarkistaa kaupparekisteritietojen ajantasaisuus on kannatettava, koska tämä parantaa tietojen luotettavuutta. Muiden viranomaisten mahdollisuus saada myös sähköisen rajapinnan kautta kaupparekisteritiedot käyttöönsä on hyvä, mutta toisaalta velvollisuuksiakin tulee, jos viranomainen joutuu viran puolesta tarkistamaan kauppaym. rekisteriseikkoja. Tältä osin tulisikin huomioida hallinnon työmäärän lisääntyminen ja kustannusten aiheutuminen näiden tarkistusten osalta ja pyrkiä minimoimaan niitä yhteiskäyttöisten sähköisten rajapintojen hyödyntämisen avulla.

Maa- ja metsätalousministeriö huomauttaa, että lakiesityksen mukaan voimassa olevassa laissa ei ole ikärajaa ammattimaisesti elinkeinotoimintaa harjoittavan iästä. Kelopoisuuden edellytyksenä ei myöskään ole se, että henkilön toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu. Lakiehdotuksen mukaan jatkossa viisitoista vuotta täyttänyt alaikäinen saisi kuitenkin edunvalvojan suostumuksella harjoittaa ammattimaisesti elinkeinotoimintaa. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan ikärajan asettaminen ei edistä yrittäjyyttä, jonka harjoittaminen voi alkaa hyvinkin nuorena. Toisaalta lakiesityksen perustella voi saada sen käsityksen, että myös alle 15-vuotias voi harjoittaa elinkeinotoimintaa, joka ei ole vielä merkittävää. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo,

että uuden ikärajan asettaminen vaikuttaa tarpeettomalta varsinkin, kun tässä yhteydessä ei määritellä tarkemmin sitä, millä tavoin elinkeinotoiminnan ammattimaisuutta lopulta arvioitaisiin. Lakiesitys aiheuttaisi tältä osin lisätyötä viranomaisille ja lisäisi yrittäjiin kohdistuvaa hallinnollista taakkaa. On yhteiskunnan etu, että kaikenlainen yrittäjyyspotentiaali otetaan edelleen käyttöön. Samaan aikaan tulisi kuitenkin varmistaa, ettei yrittäjyys tai muu työnteko aiheuta haittaa nuorten opiskelulle. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan perusteltua olisi jatkaa nykyistä lähestymistapaa ja edellyttää alle 18-vuotiaalta edunvalvojan suostumusta ilman erillisen ikärajan asettamista.

Maa- ja metsätalousministeriö huomauttaa, että hallitusohjelman perusteella laaditun yrittäjyysstrategian mukaan yrittäjäkentän monipuolisuuden huomioon ottaminen on yrittäjyyspolitiikan onnistumisen edellytys. Yrittäjäryhmiksi, joilla on erityisiä tarpeita, tunnistettiin muu muassa nuoret. Yrittäjyysaktiivisuudessa on kaiken kaikkiaan Suomessa parantamisen varaa. Maaseutualueilla nuorisotyöttömyysaste eli 15–24-vuotiaiden työttömyysaste on huomattavasti korkeampi kuin maaseutualueiden keskimääräinen kokonaistyöttömyysaste. Maaseutualueilla yrittäjyydellä on huomattava merkitys työllisyyden ja toimeentulon kannalta, sillä työllistymismahdollisuuksia on tarjolla rajallisesti.

Maa- ja metsätalousministeriö pyytää kiinnittämään huomiota Maanmittauslaitoksen asiasta jättämässä lausunnossa esitettyihin huomioihin.

Puolustusministeriö

Puolustusministeriöllä on lakisääteinen tehtävä toimia lupaviranomaisena EU/ETA-alueen ulkopuolisessa kiinteistönomistuksessa. Yritys, jolla on EU/ETA-alueen ulkopuolista omistusta yli 10% on velvollinen hakemaan puolustusministeriöltä luvan kiinteistön hankinnalle. Puolustusministeriöllä on lupaviranomaisena tarve saada kaupparekisterissä ilmoitettujen Suomeen rekisteröityjen yritysten todelliset edunsaajatiedot, jotta se voi valvoa Suomessa tehtävää kiinteistökauppaa ja tarvittaessa muistuttaa yrityksiä, joilla on EU/ETA-alueen ulkopuolista omistusta yli 10% lupavelvollisuudestaan. Luonnoksessa kaupparekisterilaksi ja sen 1 luvun 2 §:ssä kaupparekisterin tietojen luovutuksesta mainitaan, että tosiallisten edunsaajien tiedot voidaan luovuttaa myös muulle viranomaiselle sen lakisääteisen tehtävän hoitamiseksi menetellen muutoin kuin tässä momentissa säädetään. Puolustusministeriö näkee, että lakiin perustuvan EU/ETA-alueen ulkopuolisen kiinteistön omistuksen valvonnan viranomaistehtävän hoitamiseksi sillä tulisi olla mahdollisuus saada Patentti- ja rekisterihallitukselta rekisteriviranomaisena yritysten tosiallisten edunsaajien tiedot. Puolustusministeriö antaa lausunnon koko puolustushallinnon puolesta.

Patentti- ja rekisterihallitus

PRH katsoo, että kaupparekisterilain kokonaisuudistus vastaa pääosin hyvin niitä vaatimuksia, jota kaupparekisterilailta ja muulta esitykseen liittyvältä lainsäädännöltä tänä päivänä odotetaan. Kaupparekisterilain kokonaisuudistus edistää jo käynnissä olevaa kaupparekisterin digitalisoinnin ja ajantasaisuuden vaatimusta. Esitys parantaa entisestään kaupparekisteriin merkittyjen henkilöiden tietosuojaa.

- Esitys uudeksi kaupparekisterilaksi:

10 § Kaupparekisteriin tehtävät ilmoitukset: PRH:n tietoon on viime aikoina tullut joitakin ns. yrityskaappaustilanteita. PRH katsoo, että eräs mahdollinen keino puuttua näihin voisi olla vaatimus siitä, että aiemman rekisteriin merkityn yrityksen ja yhteisötietolain 14 §:ssä säädetyn ilmoituksen tekemisestä vastuussa olevan henkilön olisi annettava suostumus muutosilmoituksen rekisteröimiseen esimerkiksi siinä tapauksessa, että kaikki osakeyhtiön hallitukseen valitut henkilöt vaihtuvat kokonaan uusiin hallituksen

jäseniin. PRH esittää, että kaupparekisterilain kokonaisuudistuksen valmistuttua selvittäisiin yksityiskohtaisemmin tarvetta jo rekisteriin merkityn henkilön suostumuksen antamiselle tietyissä tilanteissa.

Kaupparekisteri-ilmoituksien automaattinen käsittely: PRH:ssa tehdään automaattisesti erilaisia yritysten ja yhteisöjen rekisteröintejä sekä kirjaamisia kaupparekisteriin. PRH katsoo välttämättömäksi, että myös jatkossa rekisteriviranomainen voi tehdä automaattisesti niitä rekisteröintejä ja kirjaamisia, joita tälläkin hetkellä tehdään automaattisessa käsittelyssä.

24 § Rekisteritietojen ajantasaisuuden tarkistaminen: PRH pitää esitettyä säännöstä tietojen tarkistamisvelvollisuudesta kalenterivuositain kokonaisuutena hyvänä ja edistävän rekisteritietojen ajantasaisuutta. PRH katsoo, että velvollisuutta tietojen tarkistamiseen ei tulisi sitoa muutosilmoituksen tekemiseen. Tämä edistäisi PRH:n mielestä paremmin kaupparekisteritietojen ajantasaisuuden parantamista. Nyt esitetty säännös voisi PRH:n näkemyksen mukaan johtaa siihen, että ilmoitus rekisteritietojen ajantasaisuudesta ei välttämättä vastaisi todellista asiantilaa, jos yhtiö ei pääsisi tekemään muutosilmoitusta ilman tietojen tarkistamista. Toinen mahdollinen seuraus tietojen tarkistamisvelvollisuudesta muutosilmoituksen yhteydessä voisi olla se, että muutosilmoitus jätettäisiin tekemättä, koska tietojen ajantasaisuutta ei voitaisi vahvistaa. Tämä johtaisi rekisteritietojen ajantasaisuuden heikkenemiseen, koska muuttuneita yhtiön tietoja ei rekisteröitäisi kaupparekisteriin.

PRH kannattaa kalenterivuositaita tietojen tarkistamisvelvollisuutta ja esittää, että muutosilmoituksen yhteydessä tietojen tarkistamisen ei tulisi olla velvoittavaa, mutta tietojen tarkistaminen tulisi olla mahdollista sähköisessä asiointipalvelussa ennen muutosilmoituksen tekemistä. Tietojen tarkistamisesta tehtäisiin rekisterimerkintä yrityksen tietoihin.

29 § Ilmoitusvelvollisen määrääminen selvitystilaan tai poistettavaksi rekisteristä tosiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen tai tilinpäätöksen rekisteröitäväksi ilmoittamisen laiminlyönnistä: PRH katsoo ehdotetun säännöksen lakiviittauksen osakeyhtiölain 20 luvun 5 §:ään olevan ongelmallinen. Osakeyhtiölain säännöksiä ei olisi ongelmattomasti sovellettavissa esimerkiksi siinä tapauksessa, että henkilöyhtiö ei kehotuksesta huolimatta korjaisi edunsaajatiedoissa olevia virheitä tai puutteita. Myös muiden kuin osakeyhtiö- ja osuuskuntamuotoisten ilmoitusvelvollisten osalta voisi tulla vaikeuksia sovellettavan lain suhteen. Avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetussa laissa (389/1988) ei ole säännöksiä siitä, että rekisteriviranomainen voisi määrätä avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön selvitystilaan tai poistettavaksi rekisteristä. Pykälän 1 momentista tulisi käydä selkeämmin ilmi, mitä säännöksiä rekisteriviranomainen noudattaisi siinä tapauksessa, että säännös selvitystilaan määräämisestä tai rekisteristä poistamisesta tulisi sovellettavaksi.

30 § Toimintansa lopettaneen ilmoitusvelvollisen poistaminen rekisteristä: Säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan (s. 121), että viittaus toiminnan lopettamiseen edellyttää käytännössä sitä, että ennen poistomenettelyä varmistettaisiin, onko yritys edelleen Verohallinnolta saatavan tiedon mukaan aktiivinen. PRH esittää, että poistomenettelyä ennen rekisteriviranomainen varmistaisi, onko ilmoitusvelvollinen merkittynä Verohallinnon ennakkoperintärekisteriin. Jos yritys olisi ennakkoperintärekisterissä, yritystä ei voitaisi poistaa toimimattomuuden perusteella kaupparekisteristä.

33 § Digi- ja väestötietovirasto: PRH esittää pykälän 2 momentin poistamista, koska Digi- ja väestötietovirasto ei PRH:n saamien tietojen mukaan ole rakentamassa säännöksessä tarkoitettua tiedon välittämistä varten rajapintapalvelua. Tämän takia PRH ei voi välittää Digi- ja väestötietovirastolle säännöksessä mainittua suostumusta.

41 § Siirtymäsäännökset: Kaupparekisterilain kokonaisuudistus edellyttää PRH:lta laajoja järjestelmämuutoksia. Jotta liitteiden toimittamisesta voitaisiin luopua, tulee tietyt

liitteistä ilmenevät tiedot voida jatkossa antaa ilmoituksen tekemisen yhteydessä sähköisessä asiointipalvelussa. PRH:sta riippumattomista syistä järjestelmämuutosten aikataulu ei tällä hetkellä ole riittävän täsmällinen, jotta PRH voisi arvioida liitteistä luopumisen ajankohdan. Jos kaupparekisterilakiin otetaan säännös kaupparekisteriin merkittävän henkilön suostumuksen antamisesta, tulisi tämän säännöksen voimaantulo ja liitteistä luopuminen ajoittaa samaan ajankohtaan, koska nämä vaikuttavat toisiinsa merkittävästi. Suostumuksen antaminen sähköisessä asiointijärjestelmässä edellyttää merkittäviä järjestelmämuutoksia, minkä vuoksi tässä vaiheessa ei ole mahdollista arvioida järjestelmän valmistumisajankohdasta riittävän tarkasti. PRH esittää tarkemman arvion järjestelmämuutosten valmistumisajankohdasta myöhemmin.

- Yritys- ja yhteisötietolaki

10 § Perustamisilmoitus: PRH esittää, että yritys- ja yhteisötietolaissa säädettäisiin jatkossa sähköisestä asiointipalvelusta yritys- ja yhteisötietojärjestelmän sähköisen asiointipalvelun sijaan. Säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 139 – 140) on mainittu, että jatkossakaan asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön perustamisilmoitusta ei olisi mahdollista tehdä paperi-ilmoituksena. PRH toteaa, että perusteluissa mainittu mahdollisuus sähköisesti jätetyn ilmoituksen allekirjoittamiseen erillään sähköisestä ilmoittamisesta on PRH:n mukaan mahdollista.

11 § Muutos- ja lopettamisilmoitus: Edellä 10 §:n kohdalla esitetyn perusteiden PRH esittää, että 11 §:ssä mainittu yritys- ja yhteisötietojärjestelmän sähköinen asiointipalvelu muutettaisiin sähköiseksi asiointipalveluksi.

16 § Tietojen antaminen yritys- ja yhteisötunnusrekisteristä: PRH pitää tietosuojan näkökulmasta hyvänä, että asiamiehen tai muun yhdys henkilön yhteystiedot luovutetaan jatkossa kaupparekisteriin tallennetun henkilön tunnusosan ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteen luovuttamista koskevien säännösten perusteella. Tämä vaatii melko laajoja järjestelmämuutoksia, minkä vuoksi PRH esittää, että yritys- ja yhteisötietolain voimaantulosäännöksessä säädettäisiin, että lain 16 § tulisi voimaan 1.1.2025.

17 § Viranomaisten rekisteröintivastuut: PRH katsoo esitetyn säännöksen parantavan esimerkiksi luonnollisten henkilöiden tietosuojaa. PRH esittää, että säännöstä laajennettaisiin siten, että PRH ja Verohallinto voisivat poistaa posti- ja käyntiosoitteen lisäksi myös muut rekisteröintivelvollisen mahdollisesti ilmoittamat yhteystiedot.

- Yhdistykset ja säätiöt kaupparekisterissä

Esityksessä mainitaan yhdistysten ja säätiöiden kaupparekisteriin merkitsemisestä luopumisesta (s. 75). PRH esittää, että kaupparekisterilain kokonaisuudistuksen jälkeen jatkettaisiin sen selvittämistä, että aatteelliset yhdistykset ja säätiöt poistettaisiin kaupparekisteristä.

Valtiovarainministeriö

Ehdotukseen sisältyvän sähköisen ilmoitusmenettelyn valtion talousarvialoudelle, erityisesti Patentti- ja rekisterihallitukselle, aiheuttavien kustannusten osalta viitataan aikaisempaan hallituksen esitykseen kaupparekisterilain ja yritys- ja yhteisötietolain muuttamisesta (HE 151/2021). Kun mainitussa ehdotuksessa kustannukset on esitetty katettavaksi Patentti- ja rekisterihallitukselle kertyneellä ylijäämällä, on mahdollista olettaa, että nyt lausuttavana oleva ehdotus ei aiheuttaisi rekisteriviranomaiselle lisäämäärärahtarpeita tai edellyttäisi kaupparekisterin asiakasmaksujen korottamista. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan, mikäli sen edellä esittämä tulkinta on oikea, olisi tämä arvio tarkoituksenmukaista esittää myös yksiselitteisesti lausuttavana olevassa ehdotuksessa.

Tietojen ilmoittamista koskevan vaikutusten arvioinnin yhteydessä on esitetty yhtenä mahdollisuutena tilinpäätöstietojen ilmoittaminen kaupparekisteriin XBRL-muotoisena. Siitä huolimatta, että kyseinen tietojen raportointistandardi on maksuton, aiheutuu sen käyttöönotosta ja ylläpidosta kustannuksia tietojen ilmoittajalle. Vaikka nyt lausuttavan olevassa ehdotuksessa ei ole standardin käyttöä koskevaa velvollisuutta, haluaa valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota standardin käytöstä aiheutuvien kustannusten arviointiin ja kattamiseen myös siinä yhteydessä, jos standardin käyttöönotto tietojen ilmoittamisessa toteutetaan tosiasiallisesti Patentti- ja rekisterihallinnon päätöksellä. Esimerkiksi kuntalain muutoksen yhteydessä kunnille vastaavalla standardilla säädetty tietojen raportointivelvollisuuden arviointiin vaativan 30 000 – 100 000 euron kuntakoh- taisen investoinnin (ks. HE 60/2019 vp).

Valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota erityisesti taloudellisten vaikutusten arviointi menetelmien ja niiden perusteluiden relevanssiin suhteessa lausunnolla olevaan ehdotukseen. Esimerkiksi kansalaisten internet-liittymien määrän tai viranomaisten sähköisten palvelujen yleisen kehittymisen vaikutukset nimenomaisesti lausunnolla olevaan ehdotuksen jää arvioinnissa epäselviksi ja myös perustelematta.

17 § - Kaupparekisteri-ilmoituksen automaattinen käsittely: Oikeusministeriö on 25.3.2022 pyytänyt lausuntoja automaattiset päätökset mahdollistavasta yleisääntelykokonaisuudesta, jossa ehdotetaan automaattista päätöksentekoa sekä sen kehittämistä, käyttöönottoa ja valvontaa koskevaa sääntelyä. Valtiovarainministeriö ja sen asettama työryhmä ovat olleet tiiviisti mukana tämän kokonaisuuden valmistelussa. Sääntelykokonaisuuden tavoitteena on nimenomaisesti toimia automatisoidut yksittäis- päätökset sallivana yleislainsäädäntönä, jolloin automatisointia ei pääsääntöisesti olisi tarpeen sallia erityislainsäädännöllä. Valtiovarainministeriö kehottaa työ- ja elinkeino- ministeriötä tarkastelemaan ehdotustaan, erityisesti kaupparekisterilakiin ehdotettua 17 §:ää, yleisääntelyehdotuksen ja perustuslakivaliokunnan lausunnon PeVL 7/2019 vp näkökulmasta.

31 § - Kaupparekisteritietojen luovuttaminen viranomaiskäyttöön: Vuonna 2020 voi- maantulleen julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, jäljempänä tiedonhallintalaki) sääntelyn tarkoituksena on ollut vähentää tarvetta säätää erityislain- säädännöllä teknisluonteisesta tietojen luovutustavasta. Kun voimassa olevassa tie- donhallintalain 22.1 §:ssä säädetään viranomaisen velvollisuudesta luovuttaa tietoja teknisellä rajapinnalla ja 20.1 §:ssä viranomaisen velvollisuudesta pyrkiä hyödyntä- mään toisen viranomaisen tietoaineistoja, jos viranomaisella on oikeus saada tarvitta- vat tiedot toiselta viranomaiselta teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla, jää ehdotuksen tarve epäselväksi. Vastaavasti myös ehdotuksen 31 §:n jälkimmäiseen virkkeeseen sisältyvä kielto viranomaisille vaatia tietoja tietojen ilmoittajalta, on sisäl- löllisesti pitkälti vastaava sen kanssa, mitä tiedonhallintalain 20.2 §:ssä on jo säädetty. Edelleen, kun kaupparekisteristä tietoja luovutetaan jo tälläkin hetkellä sähköisessä muodossa teknisellä rajapinnalla ja katseluyhteyden avulla ilman, että siitä on erikseen säädetty, jää ehdotuksen käytännön merkitys myös epäselväksi. Valtiovarainministeriö katsoo, että esitettyä sääntelyä olisi vielä arvioitava tarkasti suhteessa tiedonhallinta- laissa säädettyyn. Valtiovarainministeriö viittaa tältä osin myös Tiedonhallintalautakun- nan suositukseen tiedonhallinnan muutosvaikutusten arvioinnista (Valtiovarainministe- riön julkaisuja 2020:53), erityisesti osaan 4 Tiedonhallinnan muutosvaikutusten arvi- ointi lainvalmistelussa.

33 § - Digi- ja väestötietovirasto: Hallituksen esityksen toteutusvaihtoehdoissa ja nii- den vaikutuksissa kuvataan, että digitalisaation edistämiseksi on selvitetty myös mah- dollisuutta siihen, että jatkossa rekisteriviranomaisen antamien päätösten ja muiden asiakirjojen tiedoksianto tapahtuisi velvoittavasti sähköisesti hyödyntäen niin sanottua sähköistä postilaatikkaa. Mainitaan, että ottaen huomioon, että kaupparekisterilaki on sektorilaki, ei sen yhteydessä ole katsottava ole- van edellytyksiä säätää yleisestä vel- voittavuudesta vastaanottaa viranomaisen lähettämiä asiakirjoja ja viestejä sähköi-

sesti, vaan se edellyttäisi ainakin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) muuttamista. Esityksessä ei siten oteta kantaa, olisiko velvoittaminen mahdollista ja millä edellytyksillä.

Valtiovarainministeriössä on Digitalisaation edistämisen ohjelman yhteydessä käynnissä YritysDigihanke, jonka tavoitteeksi on kirjattu, että elinkeinotoimintaa harjoittavien paperi- ja käyntiasiointi on vähentynyt merkittävästi, ja tarjolla on useita vain digitaalisia yrityspalveluja. Hankkeeseen kuuluu muun ohessa Suomi.fi-viestit palvelun toiminnallisuuden kehittäminen vastaamaan yritysten tarpeita. Hankkeen yhteydessä selvitetään myös lainsäädännön kehittämistarpeita. Valtiovarainministeriö toteaa, että digitalisaation edistämiseksi elinkeinonharjoittajien sähköisen asioinnin edistäminen ja sähköisten kanavien ensisijaisuus on yksi merkittävä tapa edistää yhteiskunnan digitalisaatiota. On kuitenkin tunnistettu yleislain muutostarpeet, jotta sähköiseen asiointiin voitaisiin yleisesti velvoittaa. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan kaupparekisterilain ehdotus sähköisen asioinnin velvoittavuudesta on kannatettavaa ja askel oikeaan suuntaan, mutta samalla valtiovarainministeriö kuitenkin toteaa, että erityissääntelyllä asiasta säättäminen ei pidemmällä tähtäimellä ole toivottavaa. Erityissääntelyllä säättäminen yleislain sijaan aiheuttaa lainsäädännöllisiä tulkintahaasteita ja lainsäädännön pirstaleisuutta. Yleislainsäädännön muutostarpeet olisi syytä tulevaisuudessa vielä tarkemmin arvioida ja tätä arviota valtiovarainministeriö osaltaan edistää Digitalisaation edistämisen hankkeessa.

Tosiasialliset edunsaajat

Kaupparekisterilaissa säädettäisiin erikseen tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen luovuttamisesta siten, että niiden luovuttaminen edellyttäisi käyttötarkoituksen esittämistä sekä luovutuksensaajan tunnistamista. Ottaen huomioon tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen julkisuuteen liittyvä epävarmuus suhteessa tietosuojasetukseen sekä BORIS-hankkeen keskeneräisyyden, on käyttötarkoituksen edellyttämisen kirjaaminen lakiin perusteltua. Asiaa tulee kuitenkin tarkastella uudestaan suuren yleisön tiedonsaantioikeuden osalta heti, kun rahanpesudirektiivin tulkinta ja tietosuojasetuksen mukaisuus on ratkennut joko EUT:ssa vireillä oleviin asioihin annetuilla ratkaisuilla tai jos suuren yleisön tietojensaantioikeutta selvennetään Euroopan komission lainsäädäntöehdotuksilla, joilla uudistetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevaa EU-lainsäädäntöä.

Kaupparekisterilakiin ehdotetaan uutta 5 §:ää, jossa säädettäisiin tosiasiallisia edunsaajia koskevista merkinnöistä. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan pykälän sisältö on kannatettava. Ehdotetun pykälän sananmuoto säännökohtaisine perusteluineen kaipaisi kuitenkin selkeyttä, sillä lainsäätäjän tarkoitus ei aukene pykälätekstiä lukemalla. Säännöstä tosiasiallisista edunsaajista koskevista merkinnöistä tulisi avata selkeäsanaisemmin säännökohtaisissa perusteluissa.

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan kaupparekisteri-ilmoituksen laiminlyöntimaksua sekä rekisteristä poistamista, jos laiminlyöntimaksun määräämisestä huolimatta ilmoitusvelvollinen ei olisi antanut edunsaajailmoitusta. Valtiovarainministeriö kannattaa ehdotettuja säännöksiä ja pitää tärkeänä ehdotettuja keinoja rekisterimerkintöjen ajantasaisuuden ja paikkansapitävyyden varmistamiseksi. Rekisterimerkintöjen, erityisesti tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen, ajantasaisuuden varmistaminen on kannatettavaa erityisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen näkökulmasta

Liikkeeseenlaskijoita koskeva sähköinen ESEF-tilinpäätösraportointi

Esitysluonnoksen keskeisiä ehdotuksia koskevassa osuudessa on todettu, että sähköisessä asioinnissa annettavien asiakirjojen muodosta ei säädettäisi esityksessä. Li-

säksi on todettu, että asiaa olisi selvitettävä lisää ottaen huomioon esimerkiksi yhtiö-oikeusdirektiiveistä tulevat vaatimukset ja muut tiedon rakenteisuuteen liittyvät niin kansalliset kuin Euroopan Unionissakin käynnissä olevat hankkeet. Valtiovarainministeriö kannattaa sähköisestä muodosta tehtävää arviointia ja muiden käynnissä olevien hankkeiden huomiointia kyseisessä arvioinnissa.

Arvioinnin yhteydessä olisi syytä huomioida myös se, että säännellyillä markkinoilla toimivan osakkeiden tai joukkovelkakirjojen liikkeeseenlaskijan, jäljempänä liikkeeseenlaskija, tulee laatia tilinpäätös ja toimintakertomus sähköisessä raportointimuodossa (European Single Electronic Format, ESEF). Raportointivelvoite perustuu vuonna 2013 muutetussa avoimuusdirektiivissä (2004/109/EY) asetettuihin vaatimuksiin. Liikkeeseenlaskijat ovat olleet velvollisia julkistamaan arvopaperimarkkinalain (746/2012) 7 luvun 5 §:n nojalla ESEF-vaatimusten mukaisesti laaditut konsernitilinpäätökset vuodesta 2021 alkavilta tilikausilta. Käytännössä tilinpäätökset ja toimintakertomukset laaditaan XHTML-muodossa. XHTML-dokumenttiin sisältyvät IFRS konsernitilinpäätöstiedot merkitään XBRL-merkeillä. XBRL-merkinnät tehdään käyttäen iXBRL-tekniikkaa (InlineXBRL). Sähköisen ESEF-raportoinnin muoto määritetään tarkemmin komission delegoidussa asetuksessa (EU) 2019/815. Asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta.

Käytännössä liikkeeseenlaskijat toimittavat sähköisessä raportointimuodossa laatimansa tilinpäätökset Nasdaq Helsinki Oy:n ylläpitämään kansalliseen tiedotevarastoon (Officially Appointed Mechanism, OAM). Lisäksi liikkeeseenlaskijat toimittavat tavallisesti erillisen pdf-muodossa olevan tilinpäätöksen Patentti- ja rekisterihallitukselle. Sähköistä muotoa koskevassa arvioinnissa olisi suositeltavaa huomioida se, että liikkeeseenlaskijoiden tilinpäätökseen kohdistuu jo EU-säätelyyn perustuvia sähköisiä raportointivaatimuksia. Olemassa olevat raportointiformaatit tulisi ottaa huomioon ja niiden hyödyntämistä päällekkäisyyksien, moninkertaisten raportointivelvoitteiden ja hallinnollisen taakan välttämiseksi tulisi selvittää.

2.2.Lausunnot velvoittavaan sähköiseen kaupparekisteriasiointiin siirtymisestä

Osuustoimintakeskus Pellervo ry

Ehdotus on kannatettava, mutta samalla tulee varmistaa se, että kaikilla yritysmuodoilla on yhtäläiset mahdollisuudet sähköiseen asiointiin.

Keskuskauppakamari ry

Kannattaa tavoitetta siirtyä mahdollisimman laajasti sähköiseen kaupparekisteriasiointiin. Muutoksen vaikutukset riippuvat paljon siitä, kuinka onnistunut ja helppokäyttöinen sähköinen kaupparekisteriasiointijärjestelmä on. Paperimuotoinen asiointi jatkossakin oltava mahdollista erityisestä syystä. Jatkoselvityksessä tulisi selvittää asianajajan mahdollisuutta tehdä ilmoituksia vahvaan tunnistautumiseen perustuen. Keskuskauppakamari kiinnittää huomiota myös siihen, että työ- ja elinkeinoministeriö on äskettäin pyytänyt lausuntoja suurten ja keskikokoisten tilinpäätösten sähköisestä rekisteröinnistä (lausuntopyyntö VN/5810/2020). Jatkovalmistelussa lienee tarpeen varmistaa näiden hankkeiden keskinäinen koordinointi.

Suomen asianajajaliitto

Asianajajaliitto pitää sähköiseen kaupparekisteriasiointiin siirtymistä kannatettavana tavoitteena. Tavoitteen edistämiseksi Asianajajaliitto ehdottaa, että ilmoittajan asiamiehelle voitaisiin antaa valtuutus kaupparekisteriasioiden hoitamiseen sähköisesti ja näin esim. tarjoaisi mahdollisuuden tunnistautua vahvasti. Voisi jopa pohtia sitä, että asianajajalla olisi oikeus edustaa asiakastaan vastaavalla tavalla kuin tuomioistuimessa, jossa valtuutus on esitettävä vain erillisestä määräyksestä. Asianajajaliitto katsoo, että asiakirjoja on jatkossakin voitava toimittaa muutoin kuin sähköisesti erityistilanteissa. Lisäksi monimutkaisten kaupparekisteriin merkittävien järjestelyjen kannalta on oleellista varmistaa, että jatkossakin kaupparekisterissä säilyy mahdollisuus muuhun kuin sähköiseen asiointiin.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Kaupparekisteriasiointi on jo nyt varsin pitkälle sähköistettyä ja tehokasta, mutta ehdotettavilla muutoksilla saavutettaisiin kokonaisuudessaan sähköiseen asiointiin siirtymisen tiettyjen yhteisömuotojen osalta. Ehdotukset ovat kannatettavia. Kokonaan sähköiseen asiointiin siirtymisen edellyttää loppuvaiheessa myös velvoittavaa lainsäädäntöä ja nyt ehdotetut muutokset ovat perusteltuja. Ehdotuksen mukainen tapa, jossa yksityiset elinkeinonharjoittajat, yhdistyksen ja säätiöt jätetään veloitteen ulkopuolelle, on niin ikään kannatettava.

Suomen yrittäjät ry

Esityksen tavoitteet ovat kannatettavia. Suomen Yrittäjät pitää muutosehdotuksia pääsääntöisesti perusteltuina. Sääntelyä selkeyttämällä ja sujuvoittamalla voidaan ohjata sekä yritysten että viranomaisten resursseja järkevällä tavalla uudelleen. Sähköisen asioinnin kehittäminen ja sähköiseen asiointiin kannustaminen tukevat kansallista digitalisaatiokehitystämme ja luo yrityksille uusia liiketoimintamahdollisuuksia sekä tehostaa asiointia. Samaan aikaan on tärkeää, että kaupparekisterin luotettavuus säilyy korkealla tasolla ja että sähköiseen asiointiin on tarjolla riittävästi neuvontaa ja tukea. Pidämme kannatettavana, että ilmoitusvelvollisia kannustettaisiin ottamaan käyttöön Suomi.fiviestit -palvelu ja että velvollinen voisi antaa suostumuksen palvelun käyttöön kaupparekisteriin tehtävän ilmoituksen yhteydessä. Automaattisessa päätöksenteossa on kuitenkin varmistettava oikeusturvan, virkavastuun sekä muiden hyvän hallinnon periaatteiden toteutuminen.

Suomen kiinteistöliitto ry

Pidämme toisaalta hyvänä esitysluonnoksessa esitettyä, jonka mukaan jokainen, joka on eronnut kaupparekisteriin merkitystä asemastaan tai jonka rekisteriin merkitty asema on lakannut, saa itse tehdä tästä ilmoituksen, niin halutessaan myös perinteisessä paperimuodossa. Tälläkin muutoksella parannetaan osaltaan kaupparekisteritietojen luotettavuutta. Esittäisimme kuitenkin, että selkeyden vuoksi myös esitysluonnoksen 12 §:n perusteluissa mainittaisiin asunto-osakeyhtiöt ja keskinäiset kiinteistö-osakeyhtiöt erikseen omina yhteisömuotoinaan. Pidämme riittävää varautumisaikaa välttämättömänä. Näin ollen kannatamme sitä, että sähköiseen kaupparekisteriasiointiin on kaavailtu varsin pitkää siirtymäaikaa, kun kaupparekisteriasioinnissa on ajateltu siirryttävän velvoittavaan sähköiseen asiointiin vasta vuoden 2026 alusta lukien.

Digi- ja väestötietovirasto

DVV toteaa, että yritysten sähköisen asioinnin lisääminen ja siten myös DVV:n tuottaman Suomi.fiviestien käytön lisääminen ovat tärkeitä tavoitteita, koska ne osaltaan edistävät yhteiskunnan digitalisaatiota sekä asioinnin sujuvuutta ja tuottavat osaltaan taloudellisia säästöjä. DVV:n kehittämän ja tuottaman Suomi.fi-viestien osalta voidaan todeta, että tuotannossa oleva perusratkaisu palvelee hyvin pieniä yrityksiä ja yksityisiä elinkeinonharjoittajia. DVV kuitenkin huomauttaa, että Suomi.fi-viestit ei vielä nykyisin tuotannossa olevin toiminnallisuuksin tue kaikkia niitä tarpeita, joita yrityksillä on.

DVV pitää Suomi.fi-viestien käytön laajentumista toivottavana kehityksenä, mutta kaupparekisterilakiluonnoksen 33.2 §:ssa tarkoitettuun menettelyyn liittyy tällä hetkellä haasteita. Koska Suomi.fi-viestit -palvelun toiminnallisuudet vaativat jatkokehitystä sekä DVV:llä että PRH:lla, on ehdotettu aikataulu 1.1.2023 erittäin haasteellinen. Yritysviestien kokonaisuutta on konseptoitu YritysDigi-hankkeen yhteydessä, mutta varsinaista toteutussuunnitelmaa tämän tekemiseen ei toistaiseksi ole.

Suomi.fi-viestit -palvelussa ei nykyisellään ole esimerkiksi mahdollista kohdentaa yritykselle lähetettäviä viestejä yrityksen sisällä siten, että tietyt viestit olisivat vain rajattujen käyttäjien nähtävissä ja käsiteltävissä. Nykyisellään kaikki yrityksen valtuuttamat tahot voivat katsella ja/tai käsitellä kaikkia yritykselle saapuneita viestejä.

DVV esittää vaihtoehtoisten tapojen kartoittamista yhdessä, jotka mahdollistaisivat viestien toimittamisen oikeushenkilölle niin, että ilmoitusvelvollinen voitaisiin tavoittaa mahdollisimman monen käyttötavan vaatimalla tavalla, esimerkiksi viestimällä suoraan yritystä edustavalle henkilölle.

Tukipalvelulain 11 §:n perusteella DVV toimii rekisterinpitäjänä sähköisen tiedoksiannon suostumusten osalta ja viranomainen voi tiedoksiantoa suorittaessaan luottaa tähän rekisteriin. Tämä edellyttää sitä, että sähköistä tiedoksiannon suostumusta koskevan tiedon tulee olla rekisterissä ajan tasalla. Näin ollen PRH:n tulisi jatkuvasti välittää DVV:lle ajantasaista tietoa yritysten antamista sähköisen tiedoksiannon suostumuksista. Lisäksi PRH:n tulisi pystyä varmistamaan, onko yritys jo antanut sähköisen tiedoksiannon suostumuksen ennen suostumuksen pyytämistä asiointijärjestelmässä. DVV:n tulisi suunnitella ja rakentaa tähän liittyvät toiminnallisuudet ja vastaavasti tästä voi aiheutua muutoksia PRH:n asiointijärjestelmään. Muutosten laajuuteen vaikuttaa tapa, jolla suostumuksen antaminen on tarkoitus järjestää PRH:n järjestelmässä. Lisäksi DVV huomauttaa, että kehitystyössä on syytä kiinnittää huomiota siihen, että varmistetaan yleisen sähköisen tiedoksiannon suostumuksen antamisen prosessin ymmärrettävyys loppukäyttäjälle.

Lakiehdotuksen 33.2. § toimeenpanon yksityiskohtia ei ole vielä suunniteltu eivätkä toimeenpanon kustannukset ole vielä arvioitavissa. DVV esittää harkittavaksi, että ko.lainkohdan voimaantuloa lykättäisiin siirtymäsäännöksiin esim. 1.1.2024 voimaan tuleviksi.

Suomen asiakastieto Oy

Suomen Asiakastieto Oy kannattaa velvoittavaan sähköiseen asiointiin siirtymistä.

Suomen tilintarkastajat ry

ST kannattaa ehdotusta, jossa kaupparekisteriasioinnissa ehdotetaan siirryttäväksi velvoittavaan sähköiseen asiointiin vuoden 2026 alusta. Säätiöitä ollaan velvoittamassa digitaalisten tilinpäätösten toimittamiseen vuodesta 2025 lähtien ja ST:n käsityksen mukaan säätiöt ovat suurelta osin valmiudessa sähköiseen asiointiin siirtymisessä. ST ei kannata säätiöiden rajaamista kaupparekisteriuudistuksen ulkopuolelle.

Erikoiskaupan liitto Etu ry

Sähköinen asiointi on suositeltava malli ja se tuo käsittelyyn nopeutta ja tarkkuutta.

Maanmittauslaitos

Maanmittauslaitos lausuu, että lainsäädäntöön sisältyy jo ennestään erityisiä säännöksiä sähköisistä asiointivelvoitteista koskien erilaisia viranomaispalveluja. Tässä olisi kysymys vastaavasti yhdestä uudesta, omaan erityislainsäädäntöön sisältyvästä sähköisen asiointin velvoitteesta. Maanmittauslaitos kiinnittää tältä osin huomiota siihen, että näin sähköisen asiointivelvoitteen kohderyhmiä koskeva sääntely saattaa muodostua ristiriitaiseksi ja vähintään epäloogiseksi. Maanmittauslaitoksen käsitys on, että olisi perusteltua pyrkiä sääntelemään sähköisen asiointin pakollisuutta myös yleisellä tasolla, jolloin sitä koskeva sääntely voisi luontevasti sisältyä esimerkiksi sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annettuun lakiin (13/2003). Tällöin esimerkiksi se, minkälaisiin kohderyhmiin sähköinen asiointivelvoite ylipäätään olisi perusteltua ulottaa, voisi tulla kokonaisvaltaisesti arvioituksi.

Maanmittauslaitos pitää perusteltuna, että ehdotuksessa otetaan huomioon hallinnon asiakkaiden erilaiset tilanteet siten, että PRH voi hyväksyä myös yksittäistapauksessa sen, että asiointinissa on käytetty paperilomaketta. Tämän lisäksi Maanmittauslaitos esittää selvitettäväksi, olisiko lakiin sisällytettävä myös yleisempi mahdollisuus siihen, että PRH jo etukäteen tekemällään päätöksellä oikeuttaisi poikkeamaan lakiin lähtökohtana sisältyvästä sähköisestä asiointivelvoitteesta esimerkiksi tietyksi ajaksi eteenpäin.

Näin voitaisiin ottaa huomioon mahdollisissa poikkeusoloissa tai muuten esiintyviä ongelmia, esimerkiksi viranomaisen järjestelmään kohdistuvia pitkäkestoisia palvelunestohyökkäyksiä. Kysymys on myös viranomaisten varautumisesta, mikä osaltaan tarkoittaa sitä, että valmius manuaaliseen paperiprosessiin säilytetään. Paperiprosessin säilyttämistarve toki on olemassa jo sitä kautta, että osa perustamisilmoituksista joka tapauksessa ehdotetussa sääntelyssä on lisäksi tarkoitus hyväksyä myös paperilomakkeilla tehtynä. Maanmittauslaitoksen tässä ehdottamalle, yleisemmälle sähköisestä asiointivelvoitteesta poikkeamiselle ja sitä koskevalle PRH:n toimivaltasäännökselle voisi kuitenkin olla tästä huolimatta perusteltua tarvetta.

Ehdotuksessa on lähdetty siitä, että sähköinen asiointivelvoite tulisi voimaan vasta vuoden 2026 alusta. Tältä osin siirtymäaika voidaan pitää pitkänä ottaen huomioon sähköisten viranomaispalvelujen jo nykyisin laaja vapaaehtoinen käyttö. Maanmittauslaitos kiinnittää lisäksi huomiota esitysluonnokseen sisältyvään, yritys- ja yhteisötietolain muutosta koskevaan voimaantulosäännökseen, jossa säännellään, että sähköinen asiointivelvoite tulisi voidaan 1. tammikuuta 2025.

Maanmittauslaitos pitää ehdotettua sääntelyä perusteltuna sen osalta, että lakiin ei sisältyisi mahdollisuutta poiketa sähköisen asiointipalvelun käyttövelvoitteesta silloin, kun kysymys on asunto-osakeyhtiön tai keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön perustamisilmoituksesta.

Finanssiala ry

FA tukee vahvasti esitystä velvoittavaan sähköiseen kaupparekisteriasiointiin siirtymisestä.

Verohallinto

Verohallinto kommentoi esityksen ehdotuksia harmaan talouden torjunnan näkökulmasta.

Hallituksen esitysluonnoksessa ei ole käsitelty sähköiseen identiteettiin liittyviä väärinkäytösriskejä ja arvioitu niiden vaikutusta sähköisesti annettujen tietojen luotettavuuden arviointiin. Sähköinen asiointi ja vahva tunnistautuminen toki lisäävät annettujen tietojen luotettavuutta ja parantaa ilmoituksen tekijän tunnistamista, mutta ne eivät poista identiteetin väärinkäytökseen liittyvää riskiä kokonaan. Identiteetin väärinkäytöksiin liittyvät riskit tulee ottaa huomioon myös kaupparekisterilain uudistuksessa ja rekisterinpitäjän valvonnassa

Vastuuhenkilön vaihdoksella on merkittäviä oikeudellisia vaikutuksia yritystoiminnan harjoittamiseen, joten muutoksen oikeellisuuden varmistaminen edellyttää rekisterinpitäjältä myös valvontaa. Kaupparekisteriin merkittyjen tietojen luotettavuuden näkökulmasta rekisterinpitäjän on pyrittävä varmistamaan ilmoitettujen muutosten oikeellisuus ja aiheellisuus. Muutosten automaattinen hyväksyminen lisää riskiä yritys-kaappausten toteuttamiselle, joten se vaikuttaa rekisteriin merkityn oikeusturvaan ja heikentää rekisteriin merkittyjen tietojen luotettavuutta.

Hallituksen esitysluonnoksessa lähdetään siitä, että viranomaiset käyttäisivät toiminnassaan ensisijaisesti kaupparekisteriin merkittyjä tietoja eikä tietoja pyydetäisi rekisteriin merkityltä kuin poikkeuksellisesti. Tavoite korostaa rekisterinpitäjän vastuuta tunnistaa ja valvoa yrityskaappauksiin liittyvät riskit, jotta tietoja omassa toiminnassaan hyödyntävät viranomaiset ja muut toimijat voivat rekisteriin merkittyihin tietoihin luottaa.

Jotta väärinkäytösyrityksiin voidaan puuttua mahdollisimman kattavasti ja tehokkaasti, kaupparekisteriin merkittyjen tietojen oikeellisuuden ja luotettavuuden arviointi tulisi tapahtua ensisijaisesti rekisterinpitäjän toimesta, jolla tulee olla arviointiin tarvittava osaaminen ja resurssi. Rekisterinpitäjän puutteelliset valvontatoimenpiteet vastuuhenkilövaihdosten oikeellisuuden ja aiheellisuuden osalta heikentävät rekisteriin merkittyjen tietojen käytettävyyttä ja rekisterinpitäjälle ilmoitettujen muutoksen luotettavuuden arviointi ja riskien havaitseminen siirtyvät rekisterinpitäjältä tiedon käyttäjälle. Tämän voidaan katsoa olevan sekä kaupparekisterin tarkoituksen että lainsäädännön muutos-ehdotusten tavoitteiden vastainen.

Nykytilanteessa vastuuhenkilön vaihdos toteutetaan yksipuolisena ilmoituksena, jossa henkilö voi vaatia poistamaan itsensä vastuuhenkilöistä tai ilmoittaa itsensä uudeksi vastuuhenkilöksi. Menettelyn vuoksi kaupparekisterissä on yrityksiä, joilla ei ole vastuuhenkilöitä. Käytännössä vastuuhenkilön vaihtuminen edellyttää kahta toimenpidettä eli entisen eroa ja uuden valintaa. Mikäli rekisteriin merkityn vastuuhenkilön vaihdos edellyttäisi kaksi toimenpidettä, luovutuksen ja vastaanoton, tietojen oikeellisuus ja ajantasaisuus parantuisivat merkittävästi. Tällä muutoksella estettäisiin myös se tilanne, että kaupparekisteriin merkityllä yrityksellä ei ole rekisteriin merkittyä vastuuhenkilöä lainkaan.

Oikeusministeriö

Eri menettelytavoista aiheutuvien suoritteiden kustannukset tulisi kattaa niistä perittävillä maksuilla. Hinnoittelun tulee olla maksuperustelain periaatteiden mukaisesti suoritusperusteista, ja silläkin voidaan edelleen ohjata sähköiseen asiointiin.

Lisäksi oikeusministeriö kehottaa kiinnittämään riittävää huomiota ulkomaisten ilmoitusvelvollisten asemaan ja menettelyyn. Tällä hetkellä Patentti- ja rekisterihallituksella (PRH) ei ole käytössä sähköisen asioinnin edellytyksenä olevia tunnuksia niiden ulkomaalaisten osalta, joilla ei ole suomalaisia henkilötunnuksia ja varmenteita. Näissä olosuhteissa sähköiseen asiointiin siirtyminen voi huonontaa olennaisesti EU- ja ETA-kansalaisten ja kolmansista maista olevien ulkomaalaisten ja ulkomaisten yritysten kaupparekisteriasiointia.

Perustuslain yhdenvertaisuussäännöksen mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Yhdenvertaisuusperiaatteella voi kuitenkin olla merkitystä myös oikeushenkilöitä koskevan sääntelyn arvioinnissa etenkin silloin, kun sääntely voi vaikuttaa välillisesti luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan. Näkökulman merkitys on sitä vähäisempi mitä etäisempi tämä yhteys on. Esityksessä olisi asianmukaista perustella PL 6 §:n näkökulmasta ehdotettua sähköisen asioinnin rajausta. Sähköiseen asiointiin velvoittavaa sääntelyä on lisäksi paikallaan arvioida myös perustuslain 21 §:ssä tarkoitettujen hyvän hallinnon vaatimusten kannalta. Sähköisen asioinnin edellyttämiselle on tässä tapauksessa esitetty hyväksyttävät perusteet, jotka liittyvät rekisteri-ilmoitusten ja rekisterin luonteeseen.

Perusteluiden mukaan ilman esitettyä erityistä syytä rekisteriviranomainen tekisi ilmoituksen osalta sen raukeamista koskevan päätöksen. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että kyse olisi ilmoituksen hylkäämisestä (ei ole pantu vireille laissa säädettyssä muodossa).

Poliisihallitus

Poliisihallitus kannattaa siirtymistä sähköiseen asiointiin kaupparekisteriin ilmoitettavien tietojen osalta ja pitää tärkeänä, että sääntelyssä huomioidaan sähköisen toimintaympäristön tarjoamat mahdollisuudet kaupparekisteritietojen luotettavuuden varmistamiseksi.

Kaupparekisteriin merkittävien tietojen luotettavuuden osalta painotetaan, että merkittäväksi annettavien tietojen luovuttaminen tulisi tapahtua vahvaa digitaalista tunnistautumista käyttäen. Vahvan tunnistautumismenettelyn ulottaminen oikeushenkilöihin lisää rekisteriin merkittävien tietojen luotettavuutta ja osaltaan ennalta estää mahdollisia väärinkäytöksiä oikeushenkilöiden puolesta toimivien luonnollisten henkilöiden osalta.

Keskusrikospoliisi

Keskusrikospoliisi kannattaa siirtymistä sähköiseen asiointiin kaupparekisteriin ilmoitettavien tietojen osalta ja pitää tärkeänä, että sääntelyssä huomioidaan sähköisen toimintaympäristön tarjoamat mahdollisuudet kaupparekisteritietojen luotettavuuden varmistamiseksi.

Keskusrikospoliisi pitää tärkeänä rekisteröityjen henkilöiden oikeusturvan ja rekisteritietojen ajantasaisuuden sekä luotettavuuden kannalta, että sääntelyllä huomioitaisiin ilmeisten värien tietojen ja mahdollisiin väärinkäytöksiin liittyvien tietojen korjaaminen kaupparekisteriin. Nykyisellään rikosprosessissa on ilmennyt, että väärinkäytöstilanteiden ja värien tietojen korjaaminen kaupparekisteriin on hankala ja pitkä prosessi väärin perustein rekisteröidylle henkilölle.

2.3. Lausunnot yksityisen elinkeinoharjoittajan rekisteröitymisvelvollisuudesta luopumisesta

Keskuskauppakamari ry

Keskuskauppakamari kannattaa ehdotusta yksityisen elinkeinoharjoittajan rekisteröitymisvelvollisuudesta luopumisesta. Keskuskauppakamari pitää kuitenkin tärkeänä, että ehdotuksen mukaisesti myös muilla elinkeinoharjoittajilla samoin kuin rekisteröidyillä yhdistyksellä ja säätiöllä on mahdollisuus hakeutua kaupparekisteriin vapaaehtoisesti.

Suomen asianajajaliitto

Asianajajaliiton käsityksen mukaan pitäisi olla riittävää, että muut kuin ehdotuksen mukaiset eli i) elinkeinotoimintaa harjoittavat luonnolliset henkilöt, joiden on kirjanpitolain nojalla ilmoitettava tilinpäätös rekisteröitäväksi tai ii) luonnolliset henkilöt, joiden asuinpaikka on Euroopan talousalueen ulkopuolella, rekisteröityvät pelkästään Verohallinnon rekisteriin.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Yksityinen elinkeinoharjoittaja voinee jo nykyisinkin ilmoittautua vain Verohallinnon rekistereihin, ilman velvollisuutta rekisteröityä kaupparekisteriin. Lain muuttaminen vastaamaan enemmän nykytilaa ja näin myös rekisteröimisedellytysten selkeyttäminen ovat lähtökohtaisesti kannatettavia.

Digi- ja väestötietovirasto

DVV toteaa, että sen tuottaman Suomi.fi-valtuuksien tarpeisiin yksityisestä elinkeinoharjoittajasta tarvitaan tietyt perustiedot, jotta Suomi.fi-valtuudet pystyy mahdollistamaan yksityisen elinkeinoharjoittajan omaa organisaationsa puolesta tekemää puolesta-asiointia ja toisaalta kolmannelle taholle puolesta-asioinnin sähköisen valtuuden perusteella kyseisen yksityisen elinkeinoharjoittajan puolesta. Tarpeelliset tiedot tällöin olisivat organisaation yksilöivän tunnuksen ja henkilön yksilöivän tunnuksen lisäksi tieto organisaation tilasta.

Tämän osalta DVV myös toteaa, että tarpeellista olisi se, että yksityisten elinkeinoharjoittajien, kuten kaikkien muidenkin organisaatioiden, osalta huolehdittaisiin tarpeellisin osin lainsäädännöllä ja muilla tavoin siitä, että toimijalla on intressi huolehtia kaikkien tietojen ajantasaisuudesta rekisterissä.

On hyvä arvioida niitä toimenpiteitä, joilla pystytään paremmin varmistamaan tiedon ajantasaisuus perusrekisterissä, ja pyrkiä toimenpiteisiin, joilla tiedon päivittäminen tehdään mahdollisimman helpoksi ja houkuttelevaksi organisaatioille ja niiden vastuuhenkilöille.

Suomen asiakastieto Oy

Asiakastieto ei vastusta rekisteröintivelvollisuudesta luopumista, jos Verohallinnon rekisteriin rekisteröityneestä yksityisestä elinkeinoharjoittajasta olisi saatavilla julkisesta yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä kattavasti tiedot elinkeinotoimintaa toimintaa harjoittavasta luonnollisesta henkilöstä. Sellaisille tahoille, joilla on oikeus Tietosuojalain 29 §:n mukaan käsitellä henkilötunnusta tulisi olla oikeus myös tämän tiedon saamiseen. Asiakastieto toteaa, että se pitää suurena puutteena sitä, että julkisesta yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä ei ole saatavilla tietoja elinkeinoharjoittajista, jotka eivät ole rekisteröityneet kaupparekisteriin. Luottotietotoiminnan harjoittaja ei näin ole pystynyt yhdistämään näiden yrityksen (y tunnus) ja toimintaa harjoittavan luonnollisen henkilön tietoja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Se, että tietoa ei ole saatavilla kaikista elinkeinotoimintaa harjoittavista henkilöistä, lisää hallinnollista taakkaa esimerkiksi luotonannon yhteydessä (sisältäen tavaraluotonannon) sekä sopimuksia solmittaessa. Tietojen saamisen vaikeus on myös omiaan vaikeuttamaan harmaan talouden torjuntaa.

Suomen tilintarkastajat ry

ST kannattaa ehdotusta ja pitää oikean suuntaisena ehdotusta, jossa viranomaiset hakisivat jatkossa tarvitsemansa kaupparekisteritiedot sähköisesti suoraan kaupparekisteristä tai muusta tietojä hyödyntävästä lähteestä eikä ilmoitusvelvollisten siten lähtökohtaisesti tarvitsisi jatkossa toimittaa kaupparekisteriotetta tai muuta kaupparekisteriin rekisteröityjä tietoja viranomaisissa asioidessaan. Tämä vaikuttaisi myös siihen, että kaikilla tilinpäätöksen käyttäjillä olisi varmasti käytössään sama, lopullinen tilinpäätös.

Erikoiskaupan liitto Etu ry

Pidämme yksityisen elinkeinonharjoittajan rekisteröitymisvelvollisuudesta luopumista perusteltuna.

Maanmittauslaitos

Maanmittauslaitos lausuu, että yksityisen elinkeinonharjoittajan status ei muodosta erillistä oikeussubjektin asemaa henkilölle, joka toimii yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Kiinteistö- ja osakehuoneistovaihdannassa ja niitä koskevassa kirjaamisen menetelyssä oikeudellisena toimijana ja oikeudenhaltijana pidetään aina asianomaista yksityishenkilöä siitä huolimatta, että hän olisi esimerkiksi kauppakirjaan merkittynä toiminut yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Tämän vuoksi Maanmittauslaitoksella ei ole erityistä lausuttavaa sanotusta kysymyksestä osakehuoneistorekisterin ja lainhuuto- ja kiinnitysrekisterin ylläpitäjänä.

Finanssiala ry

Yksityisen elinkeinonharjoittajan rekisteröitymisvelvollisuudesta luopumisen osalta FA haluaa kiinnittää huomiota alati kiristyviin rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa sekä asiakkaan tuntemista koskeviin säädösvaatimuksiin, jotka yhdessä tietosuojavaatimusten kanssa asettavat erityisesti finanssialan toimijoille raskaita velvoitteita kerätä ja ylläpitää asiakasta koskevia tietoja sekä arvioida asiakassuhteeseen ja yksittäisiin liiketoimiin liittyviä riskejä.

Verohallinto

Jatkossa tulisi kiinnittää huomiota siten siihen, että elinkeinotoimintaa harjoittavista luonnollisista henkilöistä, jotka rekisteröityvät vain Verohallinnon rekisteriin, tulisi näkyä yritys- ja yhteisötietolain 4 §:ssä tarkoitetut tiedot saman lain 5.1 §:n 1 kohdassa säädetyin rajoituksin. Näin yritystoimintaan liittyvä julkisuus tulisi yksityisen elinkeinonharjoittajan osalta toteutetuksi yritys- ja yhteisötietojärjestelmän kautta siitä riippumatta, onko elinkeinonharjoittaja rekisteröitynyt kaupparekisteriin.

Yleisesti tulisi myös kiinnittää huomioita toiminimien perustamiseen liittyviin seikkoihin. Osan toiminimistä pystyy perustamaan vain OmaVerossa ja osa toiminimistä pitää merkitä kaupparekisteriin. Tämä voi näyttäytyä haasteena asiakkaalle, siten ettei asiakkaalla ole varmuutta missä asiointipalvelussa yritys tulee perustaa.

Poliisihallitus

Poliisihallitus ei kannata ehdotettua elinkeinonharjoittajien rekisteröintivelvollisuudesta luopumista. Rekisteröitymisvelvollisuus on nähtävä yritysturvallisuutta ja liike-elämän

yleistä luotettavuutta lisäävänä tekijänä myös pienten toimijoiden osalta ja rekisteröitymisvelvollisuus on nähtävä rikoksia ennalta estävänä toimenä.

Keskusrikospoliisi

Keskusrikospoliisi ei kannata ehdotettua elinkeinonharjoittajien rekisteröintivelvollisuudesta luopumista. Rekisteröitymisvelvollisuus nähdään yritysturvallisuutta ja liike-elämän yleistä luotettavuutta lisäävänä tekijänä myös pienten toimijoiden osalta.

Keskusrikospoliisi toteaa, että jos lainsäädäntöuudistus toteutetaan siten, että elinkeinonharjoittajien rekisteröitymisvelvollisuudesta luovutaan, tulisi pelkästään Verohallinnon rekisteriin rekisteröityneestä yksityisestä elinkeinonharjoittajasta mielestämme olla saatavilla julkisesta yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä vähintäänkin toiminimi, kotipaikka, luonnollisen henkilön henkilötiedot sekä ilmoitusvelvollisen yhteystiedot yritys- ja yhteisötietolain 5 §:n 1 ja 2 momentin rajoituksin. Poliisilaki mahdollistaa poliisille tietojen pyytämisen ja saamisen salassapidon estämättä.

2.4. Lausunnot vuotuisesta kaupparekisteritietojen tarkistamisvelvollisuudesta

Osuustoimintakeskus Pellervo ry

Kaupparekisteritietojen oikeellisuus lisää yritystoiminnan luotettavuutta ja on tärkeä tavoite. Ilmoitusten tarkastusvelvollisuuden osalta pelkäämme kuitenkin, että se tulee aiheuttamaan erityisesti pienille osuuskunnille ongelmia sekä hallinnollisen taakan lisääntymisenä, että tietämättömyydestä aiheutuvina seuraamusmaksuina. Suomessa on esimerkiksi lähes 1500 vesiosuuskuntaa, joiden toiminnasta ja hallinnosta vastaavat suurelta osin vesiosuuskuntien jäsenet, käytännössä pääsääntöisesti talkoohennessä. Tämän vuoksi viranomaisella tulisi olla mahdollisuus tapauskohtaiseen harkintaan seuraamusmaksun poistamiseksi. Tarkastusvelvollisuuden osalta tulisi olla myös siirtymäkausi, jonka aikana seuraamusmaksuja ei perittäisi.

Keskuskauppakamari ry

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan ajantasaisuuden ja luotettavuuden edistämisen näkökulmasta vuotoinen tarkastamisvelvollisuustavoite on ymmärrettävä. Tietojen vuosittaisen tarkistamisvelvollisuuden aiheuttama hallinnollinen taakka tulee riippumaan siitä, miten tarkistamisvelvollisuus käytännössä toteutetaan. Tietojen tarkistaminen ja ajantasaisuuden vahvistaminen tulisi tehdä sähköisessä järjestelmässä mahdollisimman helpoksi. Esimerkiksi kaupparekisteri-ilmoitusten yhteydessä tietojen tulisi olla valmiiksi esisyytettyinä tai muuten helposti tarkistettavissa. Jatkovalmistelussa olisi vielä syytä selvittää, olisiko tarkistusmahdollisuus mahdollista liittää myös muille viranomaisille toimitettavien ilmoitusten yhteyteen, esim. tilinpäätöksen.

Suomen asianajajaliitto

Asianajajaliitto kannattaa vuotuista kaupparekisteritietojen tarkistamisvelvollisuutta, koska sen avulla voidaan varmistaa tietojen ajantasaisuus ja myös löytää rekisteristä tahot, joilla ei ole enää toimintaa.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Tämä tulee aiheuttamaan yrityksille jonkin verran hallinnollista taakkaa ja kustannuksia vuosittain, mutta yksittäistä yritystä koskeva työmäärä lienee kuitenkin verrattain pieni. HE-luonnoksen mukaan tämän velvoitteen laiminlyönnistä voidaan määrätä laiminlyöntimaksu, mutta ainoastaan sen jälkeen, mikäli yritys ei kehotuksesta huolimatta anna ilmoitusta kaupparekisteritietojensa ajantasaisuudesta. Laiminlyöntimaksun seurauksena vasta kehotuksen ja sitäkin seurauksen passiivisuuden jälkeen on hyväksyttävissä.

Suomen kiinteistöliitto ry

Kiinteistöliitto pitää ehdotusta yhteisöjen velvollisuudesta tarkistaa kaupparekisteritietojensa ajantasaisuus hyvänä. Uskomme myös tarkistamisvelvollisuuden parantavan omalta osaltaan kaupparekisteritietojen luotettavuutta.

Digi- ja väestötietovirasto

DVV pitää tätä kehitystä toivottavana, koska käytännössä tarkistamisvelvollisuudella parannetaan perusrekisterin tietojen ajantasaisuutta, luotettavuutta ja sitä kautta kaikkien niiden yhteiskunnan palvelujen laatua, joissa ko. perusrekisteritietoon perustetaan asiointia.

Suomen asiakastieto Oy

Asiakastieto pitää tätä velvollisuutta jossain määrin raskaana.

Suomen tilintarkastajat ry

ST kannattaa ehdotusta, jonka mukaan kaupparekisterin ajantasaisuuden parantamiseksi laissa säädettäisiin osakeyhtiön, osuuskunnan, eurooppayhtiön, eurooppa-osuuskunnan ja sivuliikkeen Suomeen perustaneen ulkomaisen elinkeinonharjoittajan velvollisuudesta ilmoittaa rekisteritiedot ajantasaisiksi kalenterivuositain. ST:n mielestä rekisteritietojen ajantasaisuus on tärkeää ja päivitysten maksuttomuus edistää omalta osaltaan rekisteritietojen päivittämishaluja.

Erikoiskaupan liitto Etu ry

Vuotuinen tarkistamisvelvollisuus parantaa rekisterissä olevien tietojen luotettavuutta. Tietojen tarkastaminen ja muuttuneiden tietojen merkitseminen rekisteriin on tehtävä helpoksi. Sen on oltava myös pysyvästi maksutonta. Tietojen tarkastusvelvollisuuden tulisi koskea myös toimialatietoa. Toimialojen päivitykset ajan tasalle parantaisivat esim. Tilastokeskuksen tilastojen luotettavuutta.

Maanmittauslaitos

Maanmittauslaitos kannattaa ehdotusta. Sekä kiinteistövaihdannan että huoneistovaihdannan kannalta, samoin kuin niitä koskevan kirjaamisen menettelyn kannalta, on tärkeää, että mm. yhtiön edustajia koskevat tiedot ovat ajantasaisina rekisterissä. Tässä datassa esiintyy toisinaan puutteita, jolloin joudutaan turvautumaan yhtiöissä tehtyjen päätöksiä koskeviin selvityksiin. Edustajia koskevissa tiedoissa, kuten hallituksen jäsenissä, esiintyy puutteita myös asunto-osakeyhtiöillä. Olisi tärkeää, että niidenkin suhteen tiedot olisivat mahdollisimman hyvin ajan tasalla.

Finanssiala ry

FA:n arvioin mukaan rekisteröitymisvelvollisuudesta luopuminen heikentäisi selvästi yksityistä elinkeinonharjoittajaa koskevien tietojen saatavuutta ja luotettavuutta. Mikäli näin päätetään toimia, FA pitää välttämättömänä, että rahanpesulain mukaisten ilmoitusvelvollisten tiedonsaantioikeus turvataan muilla tavoin.

Esimerkkinä FA haluaa mainita tiekunnat, joiden merkitsemistä yritys- ja yhteisötietojärjestelmään voimassa oleva lainsäädäntö ei mahdollista, ellei tiekunnalla ole muuta toimintaa, joka täyttää yritys- ja yhteisötietolaissa säädetyt rekisteröinnin edellytykset. Muissa tapauksissa tiekunta merkitään ainoastaan Verohallinnon rekisteriin, mikä edellä viitattujen tiedonsaanti ongelmien takia käytännössä estää tietojen hyödyntämisen asiakkaan tuntemisen tarkoituksiin ja samalla esim. pankkipalveluiden myöntämisen tiekunnalle.

Jos ratkaisuna on Verohallinnon rekisteri, sen on oltava ilmoitusvelvollisten käytettävissä kaupparekisterin tapaan. Ennen tällaisen ratkaisun toteuttamista olisi kuitenkin arvioitava huolellisesti se, mitä toiminnallista hyötyä tai lisäarvoa yksityiset elinkeinonharjoittajat, rekisterien ylläpitäjät tai rekisteritietojen käyttäjät voisivat ylipäätään saada tietojen hajauttamisesta useampaan paikkaan.

Verohallinto

Ehdotusta yhteisöjen velvollisuudesta tarkistaa kaupparekisteritietojensa ajantasaisuus voidaan pitää hyvänä, koska tämä parantaisi kaupparekisteritietojen luotettavuutta.

Oikeusministeriö

Oikeusministeriön käsityksen mukaan ehdotus on omiaan parantamaan kaupparekisteritietojen ajantasaisuutta ja luotettavuutta nykyisestä, vaikka ehdotuksista aiheutuu

jonkin verran sääntelytaakkaa velvollisuuden kohteena oleville toimijoille. Taakkaa voidaan helpottaa tietyissä tapauksissa automaation keinoin.

Näin voitaneen esimerkiksi ilmoittaa ilmoitusvelvolliselle, jos tietojärjestelmässä havaitaan, että tietoja ei ole vielä tarkistettu tietyssä määräajassa edellisestä tarkistuksesta. Näin ilmoitusvelvolliselle voidaan jo ennalta ja automaattisesti ilmoittaa tarpeesta tarkistaa ja tarvittaessa korjata tiedot. Ilmoitusvelvollisten velvollisuuden noudattamista voidaan helpottaa tällä tavoin, ennen kuin turvaudutaan hallinnollisiin seuraamuksiin (ks. esim. PeVL 14/2004 vp).

Kokonaisuutena ehdotuksen voidaan arvioida olevan kohtuullinen siten, että velvollisuus tarkistaa tiedot vuosittain koskee sellaisia elinkeinoelämän kokonaisuuden kannalta keskeisiä toimijoita, joilla voidaan arvioida olevan edellytykset täyttää vaatimukset. Muiden osalta tietojen tarkistaminen on tehtävä muutosilmoitusten yhteydessä, mitä ei ole pidettävä erityisen raskaana.

Poliisihallitus

Poliisihallituksen mukaan kaupparekisterin tietojen ajantasaisuuden ja tietojen luotettavuuden kannalta vuotuisen tarkastamisvelvollisuuden säätäminen on parannus nykytilanteeseen. Tarkastusvelvollisuus lisää osaltaan kaupparekisteriin merkittyjen tietojen oikeellisuutta ja näin ennalta estää rikoksia. Tarkastusvelvollisuuden ja korjattavien tietojen ilmoituskynnyksen voidaan olettaa alentuvan, jos toimenpide voidaan tehdä esitetyn mukaisesti maksutta ja sähköisen asiointipalvelun kautta.

Poliisihallitus toteaa, että Keskusrikospoliisi on osaltaan lausunut hallituksen esityksestä ja lausunnossa esitetty näkemykset ovat hyvin perusteltuja ja kannatettavia.

Keskusrikospoliisi

Kaupparekisterin tietojen ajantasaisuuden ja tietojen luotettavuuden kannalta keskusrikospoliisi pitää vuotuisen tarkastamisvelvollisuuden säätämistä parannuksena nykytilanteeseen. Tarkastusvelvollisuus lisäisi kaupparekisteriin merkittyjen tietojen oikeellisuutta.

Tarkastusvelvollisuuden ja korjattavien tietojen ilmoituskynnystä katsotaan alentavan esitetty mahdollisuus tehdä toimenpiteet maksutta ja sähköisen asiointipalvelun kautta.

Sisäministeriö

Annettujen tietojen automatisointia / tietojen tarkistamista tulisi vielä pohtia. Työhön tarvitaan Patentti- ja rekisterihallitukselle riittävät resurssit ja tarvittava osaaminen. Digitalisoinnista tulee saada maksimaaliset hyödyt käyttöön, mutta samalla tulisi pyrkiä varmistamaan ja vaikuttamaan kirjattujen tietojen oikeellisuus. Kaupparekisterin merkitys yritysten, pankkien ja luotonantajien ja viranomaisten rekisterinä voi muutoin menettää merkityksensä pitkällä aikavälillä.

2.5. Lausunnot hallinnollisista seuraamusmaksuista

Osuustoimintakeskus Pellervo ry

Kuten edellisessä kohdassa, tulisi aiheuttamaan pienille osuuskunnille hallinnollista taakkaa. Lisäksi myös tilinpäätöksen toimittamisen laiminlyönnistä tulisi määrätä seuraamusmaksu vasta sen jälkeen, kun tilinpäätöstä ei korjauskehotuksesta huolimatta toimiteta.

Keskuskauppakamari ry

Ehdotettu muutos olisi voimassa olevaan lakiin nähden merkittävä. Varsinkin siirtymävaiheessa on olemassa riski siitä, että seuraamusmaksuja määrättäisiin silloinkin, kun laiminlyönti on johtunut yrityksen tietämättömyydestä kaupparekisterilainsäädännössä tapahtuneista muutoksista. Keskuskauppakamari katsoo, että siirtymävaiheessa sanktioiden sijaan tulisi painottaa yritysten ohjaamista ja neuvontaa. Keskuskauppakamari katsoo lisäksi, että myös tilinpäätöksen myöhästymismaksu tulisi kaupparekisteri-ilmoituksen laiminlyöntimaksua vastaavasti voida määrätä vasta sen jälkeen, kun yritykselle on varattu mahdollisuus korjata laiminlyöntinsä.

Suomen asianajajaliitto

Hallinnolliset seuraamusmaksut antavat rekisteriviranomaiselle keinon turvata tietojen ajantasaisuutta ja myös sitä, että laissa säädettyjä velvoitteita esimerkiksi tilinpäätöksen rekisteröimisestä noudatetaan. Tiedoksiannon osalta (ehdotuksen 22 §) kiinnitämme huomiota siihen, että menettely, jossa seuraamusmaksut voidaan lähettää ilman todisteellista tiedoksiantoa, on ongelmallinen.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Muutos kaupparekisterilakiin tältä osin on melko dramaattinen, koska aiemmin tällaisia seuraamusmaksuja ei ole ollut olemassa. Näin laaja uusien seuraamusmaksujen kokonaisuus tulee varmasti yllättämään monet yritykset ja olisi varmasti syytä pohtia, miten tarpeettomia, tietämättömyydestä johtuvia laiminlyöntimaksuja voitaisiin välttää. Katsomme, että tarpeettomien laiminlyöntimaksujen välttämiseksi voisi seuraamusmaksu myös tilinpäätöksen myöhästymisen osalta noudattaa samaa kaavaa kuin muutkin seuraamusmaksut – maksu määrättäisiin vasta korjauskehotuksen laiminlyönnin jälkeen.

Katsomme, että lain voimaantulon alkuvaiheessa, tietyn siirtymäajan puitteissa pätevänä syynä seuraamusmaksun määräämättä jättämiselle voitaisiin pitää perusteltua tietämättömyyttä uusista seuraamusmaksuista ja siis myös siitä, että yrityksen tulee jatkossa pitää tietonsa ajan tasalla. Alkuvaiheessa kun yritykset eivät ole tietoisia velvoitteesta pitää tietonsa ajantasaisina, tiedot eivät tällöin aina ole ajantasaisia esimerkiksi postilla tai sähköpostilla lähetetyt huomautukset ilmoitusten laiminlyönneistä eivät tosiasiallisesti tavoita yrityksiä. Tämänkin vuoksi seuraamusmaksujen määräämisessä tulisi käyttää jonkinlaista kohtuusharkintaa jonkin aikaa säännösten voimaantulon jälkeen.

Suomen yrittäjät ry

Sanktioiden on oltava oikeasuhtaisia ja viimesijaisia. Katsomme, ettei valittu sääntelyratkaisu ole rikkomukseen nähden oikeasuhtainen, ellei viranomaiselle aseteta kehoitusvelvollisuus ennen myöhästymismaksun määräämistä. Pidämme perusteltuna, että myöhästymismaksusta lähetettäisiin muistutus vastaavalla tavalla kuin ennen laiminlyöntimaksun määräämistä. Pidämme perusteltuna, että viranomaisella olisi korostunut

velvollisuus varmistaa, että yritys on vastaanottanut tehdyt ilmoitukset ja maksuvaatimukset. Tämän varmistamiseksi jatkovalmistelussa tulisi ottaa kantaa esimerkiksi siihen, voitaisiinko näissä tilanteissa jättää maksut määräämättä.

Suomen kiinteistöliitto ry

Kiinteistöliitto katsoo, että myös laiminlyöntimaksun käyttöönotto on omiaan parantamaan kaupparekisteritietojen ajantasaisuutta ja siksi kannatamme tehtyä esitystä. Pidämme kuitenkin välttämättömänä, että sanktiokynnys olisi selkeästi lakiin kirjattu.

Digi- ja väestötietovirasto

DVV katsoo, että seuraamusmaksujen määräämisen mahdollisuus voi olla tarpeellinen väline parantamaan tietojen ajantasaisuutta. Samalla DVV kuitenkin toteaa, että jälkikäteen sanktioluonteisen toimenpiteen sijaan tulisi miettiä myös muita tietojen ajantasaisuutta edistäviä toimia, joilla houkuteltaisiin tietojen ilmoittajia huolehtimaan tietojensa ajantasaisuudesta.

Verohallinto – Harmaan talouden selvitysyksikkö

Rekisteriviranomainen lähettää kuitenkin tälläkin hetkellä valvontakirjeitä myös toimimattomille yrityksille, koska velvollisuutta ei ole rajattu tosiasiallisen toiminnan mukaan. Yhteydenottoa toimimattomille yrityksille hankaloittaa se, että käytännössä usein toimimattomaksi epäillyn yrityksen yhteystiedot eivät ole ajantasaisia. On arvioitu, että tulevista laiminlyönti- ja myöhästymismaksuistakin merkittävä osa voi jäädä suorittamatta ulosoton estyessä. Selvitysyksikön näkemyksen mukaan esitetyt seuraamusmaksut olisivat riittäviä suurimmalle osalle toiminnassa olevia yrityksiä ja ne ohjaavat niiden toimintaa ilmoitusvelvollisuuksien täyttämiseksi.

Yritysten poistaminen kaupparekisteristä on kuitenkin verotuksen toimittamisen näkökulmasta erittäin ongelmallinen menettely. Verotuksessa kaupparekisteristä poistetun yrityksen ei katsota purkautuvan, vaan yritys on kaupparekisteristä poistamisen jälkeen edelleen olemassa verotuksen näkökulmasta. Siksi ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönyt yritys tulisi määrätä ensisijaisesti selvitystilaan, jolloin yritys purkautuisi myös verotuksellisesti.

Selvitysyksikkö ehdottaa, että yrityksen toistuva kaupparekisteriin liittyvän ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöminen sekä jatkuva tilinpäätöksen toimittamatta jättäminen tulisi olla kaikkien nähtävissä. Tämä tieto yhdistettynä Verohallinnon rekistereihin kuulumattomuuteen auttaisi muodostamaan kokonais kuvan yrityksen toimimattomuudesta.

Oikeusrekisterikeskus

Laiminlyöntimaksun ja myöhästymismaksun täytäntöönpanosta vastaisi Oikeusrekisterikeskus (ORK). Ehdotetun uuden seuraamusmaksun täytäntöönpanossa noudatettaisiin sakon täytäntöönpanosta annettua lakia (672/2002). ORK:n näkemyksen mukaan sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa on riittävät menettelysäännökset rahamääräisten seuraamusten täytäntöönpanosta. ORK:lla on jo vastaavia täytäntöönpanotehtäviä, sillä ORK huolehtii yli 40 erilaisen hallinnollisen seuraamus- tai rikemaksun täytäntöönpanosta.

Ehdotetun kaupparekisterilain 28 §:ssä on otettu hyvin huomioon laiminlyöntimaksun ja myöhästymismaksun vanhentuminen, sillä laiminlyöntimaksu ja myöhästymismaksu vanhenisivat viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen päätöksen antamisesta.

Ehdotetun lain 28 §:ään olisi syytä edellä mainitusta syystä lisätä säännös siitä, että laiminlyöntimaksu raukeaa, kun maksuvelvollinen luonnollinen henkilö kuolee (koskisi yksityistä elinkeinonharjoittajaa).

Keskusteluissa oikeusministeriön kanssa on sovittu, että jokaisen uuden seuraamuslajin yhteydessä arvioidaan sen täytäntöönpanosta aiheutuvan lisähenkilötyön määrä, vaikka lisähenkilötyön määrä yhtä uutta seuraamuslajia kohti olisi vähäinen. Kun uusia seuraamuslajeja tulee jatkuvasti lisää, ORK:n lisähenkilötyön tarvetta on tarpeen arvioida pidemmällä aikajaksolla viraston tulosohtausmenettelyssä. Näin ollen PRH:n tulisi suorittaa ORK:lle 150 000 euroa ottaen huomioon, että erillisiä maksuja on kaksi.

Erikoiskaupan liitto Etu ry

Hallinnollisten seuraamusmaksujen määräämisessä on oltava harkinnanvaraisuutta. Sen vuoksi oikeusturvan takaamiseksi seuraamusmaksuja ei voi määrätä koneellisesti, vaan ne on aina henkilöiden käsiteltävä ja syyt puutteelliselle toiminnalle selvitetävä.

Ennen seuraamusmaksun määräämistä, on ilmoittajalle aina annettava määräaika puutteen tai virheen korjaamiseksi. Pelkkä ajan kuluminen ei saa tähän riittää.

Seuraamusmaksun määrässä ei ole lainkaan huomioitu toiminnan laajuutta. On selvää, että erikoiskaupan pienyrittäjälle seuraamusmaksu voi olla merkittäväkin, kun taas suuryrityksille sillä ei ole mitään ennaltaehkäisevää, tai puutteen korjaamiseen kannustavaa merkitystä.

Maksuille olisi määriteltävä suuruudet toiminnan laajuuden mukaisesti, esim. porrastamalla.

Finanssiala ry

Kaupparekisteritietojen ajantasaisuus ja luotettavuus on finanssialalle ensiarvoisen tärkeää ja FA kannattaa esitystä kaupparekisteritietojen vuotuisesta tarkistamisvelvollisuudesta.

Verohallinto

Verohallinto pitää erittäin tärkeänä esityksen tavoitetta kaupparekisteritietojen ajantasaisuudesta, ja katsoo, että on kannatettavaa säätää selkeästi oikeasuhtaisista keinoista, joilla tavoitteen toteutuminen varmistetaan.

Verohallinto pitää myönteisenä sitä, että esityksessä ehdotetaan laiminlyöntien ensisijaiseksi seuraamukseksi laiminlyönti- ja myöhästymismaksuja. Ehdotetut maksut ovat kuitenkin suuruudeltaan melko vaatimattomia erityisesti isoimpien yritysten kohdalla, jolloin riski siitä, että maksuilla ei ole toivottua vaikutusta yritysten käyttäytymiseen, kasvaa. Siten maksujen määrät voisivat olla ehdotettua suurempia

Verohallinto katsoo, että myöhästymismaksua koskevien ehdotusten osalta jatkovalmistelussa tulisi huomioida automaattista päätöksentekoa koskevan lainsäädäntöhankkeen linjaukset ja ehdotukset sekä muiden hallinnonalojen, kuten verotuksen, vastaavia myöhästymismaksuja koskeva sääntely ja menettelyt. Näin voidaan varmistaa, että eri hallinnonalojen myöhästymismaksua koskevat säännökset ovat yhdenmukaisia esimerkiksi kuulemiskynnyksen ja myös muun menettelyn osalta.

Kuten esityksessä mainitaan, osakeyhtiölaki ja osuuskuntalaki mahdollistavat myös uhkasakon määräämisen, jos tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen rekisteröiminen laiminlyödään. Verohallinto katsoo, että uhkasakkomennettelyä tulisi käyttää laiminlyönti- ja myöhästymismaksuja täydentävänä menettelynä tilanteissa, jossa laiminlyönti- ja myöhästymismaksut eivät johda tavoiteltuun lopputulokseen.

Verohallinto toteaa, että yritysten poistaminen kaupparekisteristä on verotuksen toimitamisen näkökulmasta erittäin ongelmallinen menettely. Verotuksessa kaupparekisteristä poistetun yrityksen ei katsota purkautuvan, vaan yritys on kaupparekisteristä poistamisen jälkeen edelleen olemassa verotuksen näkökulmasta. Tällöin verotuksessa joudutaan ottamaan eri verolajien osalta kantaa siihen, miten yritystä tulee kaupparekisteristä poistamisen jälkeen verottaa. Vaikka kaupparekisteristä poistettu yritys on oikeustoimikelvoton, se voi jatkaa toimintaansa kaupparekisteripoistosta huolimatta. Käytännössä on esiintynyt myös tilanteita, joissa yrityksen omistajat ovat ryhtyneet kaupparekisteripoiston jälkeen jakamaan yrityksen omaisuutta kuin yritys olisi purkautunut selvitystilan kautta. Nämä seikat hankaloittavat huomattavasti verotuksen toimittamista ja verovalvontaa.

Edellä kuvatuista syistä Verohallinto ehdottaa ensisijaisesti, että yritysten poistamisesta kaupparekisteristä laiminlyöntien vuoksi luovuttaisiin kokonaan. Sen sijaan Verohallinto katsoo, että jos seuraamusmaksut ja uhkasakkomenettely eivät johda velvoitteiden täyttämiseen, veloitteensa laiminlyönyt yritys tulisi määrätä selvitystilaan, jolloin yritys purkautuisi sekä yksityisoikeudellisesti että verotuksellisesti.

Verohallinto katsoo, että yrityksen asettaminen selvitystilaan olisi myös kaupparekisteristä poistamista tehokkaampi vaihtoehto saada yritys täyttämään veloitteensa. Verohallinto kuitenkin korostaa, että selvitystilaan määrittämisen tulisi lähtökohtaisesti olla poikkeuksellinen toimi. Verohallinto katsookin, että jos kaupparekisteristä poistamista käytetään ilmoituslaiminlyöntien seuraamuksena tilanteessa, jossa laiminlyönti- ja myöhästymismaksut eivät ole johtaneet velvoitteiden suorittamiseen, kaupparekisteristä poistamisen tulisi aidosti olla viimesijainen toimenpide, johon ryhdyttäisiin korkealla kynnyksellä vasta, kun laiminlyönti- ja myöhästymismaksut eivät ole johtaneet tavoiteltuun lopputulokseen useamman vuoden aikana.

Verohallinto voi pyytää yritykseltä puuttuvia tilinpäätöstietoja verotuksen toimittamisen yhteydessä. Jos yritys jättää tilinpäätöstiedot toimittamatta, Verohallinto määrää yhtiölle veronkorotuksen verotusmenettelystä annetun lain 32 §:n perusteella. Ajallisesti veronkorotuksen määrittäminen tapahtuu jo ennen kuin PRH määrää yritykselle myöhästymismaksun tilinpäätöstietojen puuttumisen vuoksi. Tämä seikka olisi Verohallinnon näkemyksen mukaan syytä huomioida siltä osin kuin esityksessä käsitellään laiminlyönti- ja myöhästymismaksuihin liittyen kaksoisrangaistavuuden kieltoa. Verohallinnon lisäselvityspyynnössä pyydetään usein tilinpäätöstietojen ohella muitakin tietoja, jolloin pyydettyjen tietojen toimittamatta jättämisen vuoksi määrättävä veronkorotus perustuu tilinpäätöstietoja koskevan laiminlyönnin ohella myös muiden pyydettyjen tietojen antamatta jättämiseen.

Oikeusministeriö

Ehdotuksessa esitetään säädettäväksi kaksi eri hallinnollista seuraamusmaksua. Ehdotettu sääntely ei kaikilta osin vastaa työryhmämietinnössä Rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia koskevan sääntelyn kehittämisen (oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 52/2018) määriteltyjä periaatteita. Oikeusministeriö ei pidä tarkoituksenmukaisena, että samassa laissa säädetään kahdesta eri seuraamusmaksusta. Jatkovalmistelussa tulisi arvioida, voidaanko laissa säätää vain yhdestä seuraamusmaksusta, joka kattaisi kaikki nyt seuraamusmaksujen piiriin kuuluvat rikkomukset. Näin myös maksun määrittämiseen ja täytäntöönpanoon liittyvä sääntely olisi kaikilta osin yhtenäinen. Myös kustannusten näkökulmasta olisi perusteltua arvioida mahdollisuutta säätää vain yhdestä seuraamusmaksusta.

RRL 25 §: ehdotetun säännöksen mukaan laiminlyöntimaksu on määrättävä 1 momentin 4 kohdassa ja 2 momentissa tarkoitettua laiminlyönnistä vuoden kuluessa sitä seuraavasta päivästä, kun ilmoitusvelvollisen on tullut ilmoittaa tilinpäätös rekisteröitäväksi tai rekisteriin merkityt tiedot ajantasaisiksi.

Hallinnollisia seuraamusmaksuja koskevalta sääntelyltä vaadittavan oikeasuhtaisuuden kannalta on olennaista määrätä maksujen määräämisoikeuden vanhentumisajasta. Ehdotuksessa ei säädetä lainkaan maksun määräämisoikeuden vanhentumisesta. Se sisältää sen sijaan passiiviin kirjoitetun velvollisuuden määrätä maksu tietyssä ajassa. Säännöksestä ei käy kuitenkaan ilmi, onko tämän veloitteen tosiasiallinen tarkoitus asettaa maksun määräämisoikeudelle vanhentumisaika. Oikeusministeriö kehottaa selkeyttämään säännöstä ja lisäämään säännökseen maksun määräämisoikeuden vanhentumisajan, joka koskee kaikkia maksun alaan kuuluvia tilanteita.

Keskusrikospoliisi

Katsomme, että hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen kaupparekisteri-ilmoituksen laiminlyönnistä tai tilinpäätöksen rekisteröinnin myöhästymisestä saattaa parantaa kaupparekisteritietojen oikeellisuutta ja mahdollisesti esimerkiksi liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden osalta poistumista rekisteriin merkityistä vastuuseista.

Ilmoitusvelvollisen oikeusturvaa lisää esitys siitä, että kaupparekisteri-ilmoituksen laiminlyöntimaksu määrättäisiin, jos ilmoitusvelvollinen olisi jättänyt toimenpiteen tekemättä kehotuksesta huolimatta. Tilinpäätöksen myöhästymismaksun osalta kahdeksan kuukauden aika vaikuttaa riittävältä ajalta mahdollisen laiminlyönnin korjaamisen toteutukseksi. Maksun määrän osalta pidetään oikeudenmukaisena ajatusta siitä, että se on riippuvainen myöhästymisajan pituudesta.

Keskusrikospoliisi toteaa, että hallinnollisten seuraamusmaksujen osalta olisi hyvä pohtia, miten niihin suhtaudutaan tilanteissa, joissa rekisterivelvollinen on ajautunut selvitystilaan tai konkurssiin. Näissä tilanteissa maksujen määrääminen ei ole välttämättä tarkoituksenmukaista ja saattaa aiheuttaa ylimääräistä työtä niin viranomaisessa kuin konkurssipesissä.

2.6. Lausunnot tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen luovuttamista koskevista säännöksistä sekä elinkeinonharjoittajan poistamisesta kaupparekisteristä tosiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen laiminlyönnistä sekä poistamismenettelyn piirin laajentamisesta myös tilinpäätöksen rekisteröinnin laiminlyönnistä

Keskuskauppakamari ry

Keskuskauppakamari toteaa, että kaupparekisteristä poistaminen on toimenpiteenä varsin järeä ja sillä on vaikutuksia myös yrityksen muihin omistajiin kuin tosiasiallisiin edunsaajiin sekä laajemmin yrityksen velkoihin ja sopimuskumppaneihin. Kaupparekisteristä poistamisen tulisi Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan olla ehdottoman viimesijainen toimenpide. Siksi rekisteristä poistamista ei tulisi voida tehdä ennen kuin tietojen toimittamisen laiminlyönnistä on määrätty hallinnollinen seuraamusmaksu

Suomen asianajajaliitto

Tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen laajempi luovuttaminen olisi tärkeää esimerkiksi yhtiöille, joiden odotetaan tunnistavan esimerkiksi sopimuskumppaninsa, mutta käytännössä tähän ei ole välttämättä työkaluja. Erityisesti Ukrainan sodan yhteydessä tarve selvittää sopijakumppanien ja muiden tahojen taustoja on lisääntynyt huomattavasti. Nykyehdotus selvittää tilannetta mutta ei helpota muiden kuin rahanpesulaissa määriteltyjen tahojen tiedontarvetta.

Sekä tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen että tilinpäätösten toimittamiselle on selkeä intressi ja sen vuoksi tietojen toimittamista tehostavat uhkat ja toimenpiteet ovat tarpeen. Toki toimiin tulee ryhtyä vasta myöhästymismaksujen määräämisen ja ilmoitusvelvollisuuden muistuttamisen jälkeen. Rekisteristä poistaminen on järeä toimenpide, jolla on vaikutusta yrityksen lisäksi myös yrityksen omistajiin, velkoihin ja sopimuskumppaneihin.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Emme kannata ehdotettua seuraamusta ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä. Yrityksen asettaminen selvitystilaan tai poistaminen kaupparekisteristä olisi seuraamuksena epäsuhtainen ja liian ankara. Katsomme sen sijaan, että ainoina seuraamuksina tällaisesta laiminlyönnistä tulisi olla seuraamusmaksu ja uhkasakko.

Suomen yrittäjät ry

Rekisteristä poistaminen olisi äärimmäisen ankara sanktio toimivalle yritykselle. Pidämme näitä sanktioita epäsuhtaisina ja liian ankarina keinoina rangaista ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä. Jatkovalmistelussa tulisi pohtia lievempiä sanktioita, esimerkiksi uhkasakon käyttömahdollisuutta.

Suomen kiinteistöliitto ry

Pidämme hyvänä esitysluonnoksen muotoilua, jonka mukaan tietojen luovuttaminen edellyttää luovutuksensaajalla olevan rahanpesulain 1 luvun 1 §:n mukainen peruste tietojen käsittelylle sekä luovutuksensaajan luotettavaa tunnistautumista.

Suomen asiakastieto Oy

Tosiasiallisia edunsaajia koskevia tietoja tulee pystyä luovuttamaan tahoille (esim. luottotietotoiminnan harjoittaja), joka voi sen luovuttaa edelleen taholle on rahanpesulain 1 luvun 1 §:n mukainen peruste tietojen käsittelylle. Tällaiselle "välittäjälle" tulee asettaa velvoite tarkistaa loppukäyttäjän oikeus tietojen saamiseen ja pyytää tarvittavat sitoumukset tietojen saamiselle.

Ei lausuttavaa elinkeinonharjoittajan poistamisesta kaupparekisteristä, tosiasiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen laiminlyönnistä, poistamismenettelyn piiriin laajentamisesta tai tilinpäätöksen rekisteröinnin laiminlyönnistä

Verohallinto – Harmaan talouden selvitysyksikkö

Selvitysyksikkö ehdottaa kaupparekisterilain uudistamisen yhteydessä varautumista siihen, että tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen viranomaiskäyttö voi laajentua nykyistä enemmän muuhunkin kuin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistointaan.

Selvitysyksikön mielestä olisi hyvä, jos pakoteluetteloissa luetellut henkilöt ja yhteisöt pystyttäisiin huomioimaan jollain tavalla tosiasiallisten edunsaajien tietojen yhteydessä. Menettelytavat voisivat rinnastua esimerkiksi tilanteisiin, joissa vastuuhenkilö on asetettu liiketoimintakieltoon tai yrittäjäpuuttuu toimintakelpoinen hallitus.

Maanmittauslaitos

Maanmittauslaitos pitää sinänsä kannatettavina keinoja, joilla edistetään säädettyjen ilmoitusvelvoitteiden täyttämistä ja kaupparekisterin luotettavuutta. Maanmittauslaitos kuitenkin huomauttaa, että yhtiön rekisteristä poistaminen voi esimerkiksi kiinteistöjen vaihdannassa aiheuttaa joskus merkittäviä ongelmia, jos rekisteristä poisto on tehty siitä huolimatta, että yhtiöllä on omistuksessaan tai hallinnassaan lainhuuto- ja kiinnitysrekisteristä ilmeneviä kiinteistöjä tai vuokraoikeuksia. Rekisteristä poistamisen yhteydessä olisi arvioitava mahdollisten omistusten merkitystä poistamiselle. Tämä kannanotto koskee myös ehdotettua kaupparekisterilain 30 §:ää, jossa säädetään toimintansa lopettaneen yhteisön poistamisesta kaupparekisteristä.

Finanssiala ry

FA pitää tärkeänä hallituksen esityksen tavoitetta kaupparekisteritietojen ajantasaisuudesta ja katsoo, että velvoitteiden noudattamista tulee tehostaa asianmukaisilla ja riittäväillä seuraamuksilla. FA haluaa kiinnittää huomiota siihen, että rahanpesulaissa säädettyihin seuraamuksiin verrattuna ehdotetut seuraamusmaksut ovat määrittäen alhaisia ja katsoo, että niiden riittävyttä ja oikeasuhtaisuutta tulisi arvioida jatkovalmistelun yhteydessä uudelleen.

Verohallinto

Pitkään jatkunut passiivisuus on selkeä riski tietojen ajantasaisuuden ja luotettavuuden kannalta, joten ehdotettu muutos, jonka myötä kaupparekisteriin merkityt toimijat olisivat velvollisia tarkistamaan rekisteriin merkityt tietonsa säädetyin määräajoin, on ehdottomasti kannatettava. Voimassa olevan lainsäädännön tulkinnassa kaupparekisteriin merkityn passiivisuus on tulkittu toiminnan päättymiseksi, jonka seurauksena yritys poistetaan kaupparekisteristä. Harmaan talouden torjunnan näkökulmasta passiivisuuteen perustuva oletama toiminnan päättymisestä on kuitenkin pulmallinen. Passiivisuus viranomaista tai julkista rekisteriä ylläpitävää tahoa kohtaan ei aina tarkoita toiminnan tosiasiallista päättymistä eivätkä rekisterimerkintöjen virheet ja puutteet aina estä toiminnan harjoittamista, vaikka niillä on oikeudellinen vaikutus.

Verohallinnossa on havaittu harmaan talouden toimijoita, jotka harjoittavat liiketoimintaa siitä huolimatta, että yritys on poistettu kaupparekisteristä passiivisuuden perusteella. Kaupparekisteriin merkitsemisen oikeusvaikutukset on säädetty kattavasti, mutta kaupparekisteristä poistamisen oikeusvaikutuksia ei ole yksiselitteisesti säädetty ja tämä johtaa erilaisiin tulkintaongelmiin rekisteristä poistetun muiden (kuten verotukseen liittyvien) velvollisuuksien, vastuiden ja oikeuksien osalta. Kaupparekisterin tarkoitus ja luonne huomioiden, rekisteristä poiston tulisi perustua ensisijaisesti tutkittuun tietoon toiminnan päättymisestä, jota rekisteröidyn passiivisuus ei ole.

Kaupparekisteriin merkittyjen tietojen käyttäjän näkökulmasta ei ole kannatettavaa laajentaa passiivisuuden tai tilinpäätöksen rekisteröinnin laiminlyönnin perusteella tapahtuvaa rekisteristä poistoa. Sen sijaan tulisi panostaa rekisterinpitäjän mahdollisuuksiin puuttua laiminlyönteihin ja keinoihin selvittää niiden perusteita.

Kaupparekisterin tarkoitus ja tietojen käyttäjän tarpeet huomioon ottaen voisi olla hyvä selvittää myös mahdollisuus määrittää ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnit julkisiksi tiedoiksi. Esimerkiksi, jos rekisteriin merkityllä toimijalla olisi lakisääteinen velvollisuus valita tilintarkastaja ja ilmoittaa se kaupparekisteriin, ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti voisi käydä ilmi kaupparekisteriin merkityistä tiedoista. Verohallinto ehdottaa ensisijaisesti, että yritysten poistamisesta kaupparekisteristä laiminlyöntien vuoksi luovuttaisiin kokonaan.

Keskusrikospoliisi

Keskusrikospoliisi pitää esitettyä elinkeinonharjoittajan poistamista kaupparekisteristä tosiasiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen laiminlyönnistä varsin voimakkaana toimenpiteenä. Toisaalta uhka elinkeinonharjoittajan poistamisesta rekisteristä saattaa lisätä yritystoiminnan läpinäkyvyyttä liike-elämässä sekä markkinoilla ja edistää tosiasiasiallisten edunsaajien tietojen ilmoittamista kaupparekisteriin.

Sisäministeriö

Hallituksen esitysluonnoksen nykytilan kuvauskohdassa on todettu, että kaupparekisterissä on melko paljon toimimattomia yrityksiä. Nykyisen lainsäädännön tulkinnassa kaupparekisteriin merkityn passiivisuus on tulkittu toiminnan päättymiseksi. Tämän seurauksena yritys on voitu poistaa kaupparekisteristä. Harmaan talouden torjunnan viranomaisnäkökulmasta Patentti- ja rekisterihallituksen kyseinen tulkinta ja toimenpiteet aiheuttavat haasteita. Vaikka yritykset eivät ilmoita julkiseen rekisteriin tarvittavia tietoja, yritystoimintaa voidaan edelleen jatkaa ja siten aiheutetaan ongelmia mm. verotukseen liittyvien velvollisuuksien, vastuiden ja oikeuksien osalta. Tällaisten tietojen poistaminen voi aiheuttaa myös tilanteen, jossa esimerkiksi jollain toimialalla ei enää kohdistettaisi minkäänlaista valvontaa ko. yritykseen esimerkiksi elintarvikevalvontaa. On ymmärrettävää, ettei Patentti- ja rekisterihallituksella ole keinoja saada passiivista toimijaa ilmoittamaan tarvittavia tietoja yrityksestä. Olisiko kuitenkin parempi tarkistaa asiaa muilta viranomaisilta ja kehittää tätä prosessia. Ennen tietojen poistamista tulisi olla pitkä aika ja joutuminen eräänlaisella "trattalistalle" kaupparekisterissä.

2.7. Lausunnot automaattisen päätöksenteon soveltamisalasta kaupparekisterissä

Keskuskauppakamari ry

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan tämä tehostaisi kaupparekisteriasioiden käsittelyä. Keskuskauppakamari katsoo, että käsittelyn automatisointi ei sellaisenaan ole omiaan vaarantamaan yritysturvallisuutta edellyttäen, että järjestelmä on riittävän huolellisesti ja perusteellisesti suunniteltu ja toteutettu. Hallituksen esityksen jatkovalmistelussa lienee tarpeen koordinoida ehdotuksia HE-luonnoksessakin mainitun viireillä oleva automaattisen päätöksenteon sääntelyyn liittyvä hanke.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Emme koe, että asianmukaisesti, riittävän perusteellisesti ja laadukkaasti laadittu automaattinen käsittelyjärjestelmä vaarantaisi yritysturvallisuutta. Järjestelmän toimivuutta ja kehittämistä tulee kuitenkin seurata jatkuvasti ja tarvittavia muutoksia ja päivityksiä tulee tehdä, jotta tietoturva ja päätöksentekojärjestelmä ovat jatkuvasti varmistettuja. Tällä hetkellä on vireillä lainsäädäntöhanke, jonka tarkoituksena on yleisesti valmistella julkisen hallinnon automatisoitua päätöksentekoa ilmeisesti hallintolain kautta. Jatkossa olisi tärkeää varmistaa, miten tämä hallintolakia koskeva valmistelu etenee ja miten tämä kaupparekisterilakiin otettava säädösehdotus toimisi ja suhteutuisi tämän laajemman lainsäädäntöhankkeen rinnalla.

Suomen kiinteistöliitto ry

Kiinteistöliitto kannattaa rekisteröintiprosessin tehostamista kaupparekisteri-ilmoitusten automaattisella käsittelyllä yksinkertaisissa ilmoitusasioissa, kuten vastuuhenkilöiden vaihtumista koskevissa muutosilmoituksissa. Toisaalta on tärkeää säilyttää myös manuaalisen käsittelyn mahdollisuus, jos ilmoitus sitä edellyttää. Menettelyn luotettavuuden kannalta on kuitenkin keskeistä edellyttää ilmoituksentekijän vahvaa tunnistautumista.

Digi- ja väestötietovirasto

DVV katsoo, että automaattisen päätöksenteon mahdollistaminen on merkityksellistä, jotta prosesseja ja resurssivaatimuksia pystytään tehostamaan. DVV tuo kuitenkin esiin, että voisi olla syytä vielä arvioida tarvetta säätää erityislaissa automaattisesta päätöksenteosta, kun valmistelussa samaan aikaan on yleissääntelyä automaattiseen päätöksentekoon liittyen.

Onko arvioitu ja miten sitä, että tarve on säätää yleissääntelyn lisäksi erityislainsäädännössä automaattisesta päätöksenteosta? Lähtökohtana tulisi DVV:n näkemyksen mukaan pitää sitä, että pyritään välttämään turhaa sääntelyä, jos yleissääntely itsessään olisi riittävää. DVV korostaa, että nyt valmisteilla oleva kaupparekisterilain automaattista päätöksentekoa koskeva ehdotus näyttää myös osaltaan suuntaa sille, kuinka tarpeelliseksi ja missä tilanteissa nähdään säätää erityislaissa automaattisen päätöksenteon mahdollisuudesta yleissääntelyn ohella.

DVV toteaa yleisesti, että merkityksellistä yritysturvallisuuskulmasta on, että prosessit toteutetaan siten, että niihin liitetään riittävä todisteellisuus ja kontrolli, kuten asioiden henkilön vahva tunnistautuminen ja riittävät vahvistukset esimerkiksi yrityksen päättäviltä tahoilta, ennen kuin ilmoitetut tiedot tallennetaan automaattisen päätöksenteon seurauksena perusrekisteritiedoiksi.

Lisäksi DVV korostaa, että perusrekisteritiedon tallentamisen prosessien luotettavuus heijastuu myös kaikkiin niihin yhteiskunnan prosesseihin, joissa luotetaan perusrekisteristä saatuun tietoon ja tehdään sen perusteella päätöksiä tai muita toimenpiteitä.

Tämän vuoksi yritysturvallisuuskulma on relevantti huomioida myös osana perusrekisterin tietojenluovutustoiminnan luotettavuutta ja riskianalyysia.

Erikoiskaupan liitto Etu ry

Kun uudistuksen jälkeen rekisterissä olevat tiedot ovat lähtökohtaisesti luotettavia ja yksinkertaisesti saatavissa, esitys on kannatettava.

Maanmittauslaitos

Maanmittauslaitos toteaa, että oikein määritelty, testattu ja toteutettu automatisointi ei vaaranna yritysturvallisuutta, kun automatisoinnit toteutetaan asioissa, jotka soveltuvat automatisoitaviksi. Kysymys on tällöin asioista, joissa ratkaisut voidaan tehdä sekä menettelyllisesti että sisällöllisesti lakia noudattaen ja sisällöllisesti oikein. Tällöin voidaan jopa edistää yritysturvallisuutta, sillä inhimillinen virhetekijä voidaan näin usein poistaa kokonaan. Tärkeätä on myös automatisoitujen päätöksentekojärjestelmien toiminnan valvonnasta huolehtiminen (laadunvalvonta).

Maanmittauslaitos kuitenkin viittaa valmisteilla olevaan, julkisen hallinnon automatisoitua päätöksentekoa koskevaan lainsäädäntöhankkeeseen, jonka yhteydessä valmisteltu hallituksen esitysluonnos on parhaillaan lausuntokierroksella. Sanotussa yhteydessä on lähdetty siitä, että viranomaisten päätösaunomaatiota koskevaa erillislainsäädäntöä ei olisi annettava ennen kuin hallinnon yleislakiin sisällytettävät, automatisoitua ratkaisutoimintaa koskevat säännökset ovat tulleet voimaan. Tällöin on myös mahdollista, että erillislainsäädäntöä ei edes tarvittaisi sen jälkeen, kun yleislainsäädäntö on tullut voimaan. Silloin automatisointimahdollisuudet tulisivat katetuiksi jo kysymyksessä olevalla yleislainsäädännöllä. Joka tapauksessa tällaisen erillisen lainsäädännön riskinä on se, että sääntely olisi jo valmiiksi ristiriidassa yleislainsäädännön kanssa. Hallintolakiin tulevan uuden sääntelyn lisäksi automatisoiduista päätösmenetelyistä olisi tulossa varsin merkityksellistä ja kattavaa sääntelyä myös tiedonhallintala-
kiin.

Finanssiala ry

FA pitää välttämättömänä, että kaupparekisterilain päivittämisen yhteydessä varmistetaan kaupparekisterin edunsaaja- ja muiden tietojen vastaavuus ja riittävyys rahanpesulain asiakkaan tuntemista ja tosiasiallisia edunsaajia koskeviin vaatimuksiin verrattuna.

Kansallisten edunsaajarekisterien yhteenliittäminen on keskeinen osa EU:ssa vireillä olevaa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevaa lainsäädäntöpakettia ja nykyinen tilanne, jossa Suomen kansallinen edunsaajarekisteri ja siihen liittyvät ylläpitokäytännöt eivät kaikilta osin vastaa EU-sääntelyn vaatimuksia, aiheuttaa FA:n näkökulmasta kestävämmän tilanteen sekä ilmoitusvelvollisten että EU:n yhteisten rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevien tavoitteiden näkökulmista.

Oikeusministeriö

Katso jäljempänä säätämisyjärjestämistä koskevat huomiot.

Keskusrikospoliisi

Keskusrikospoliisi arvioi, että kaupparekisteriin annettavien tietojen automaattinen käsittely voi mahdollistaa väärinkäytöksiä ja väärin sekä luvatta hankittujen tietojen kirjaamisen kaupparekisteriin. Niin kuin esityksessä on todettu, väärin rekisterimerkintöjen selvittäminen on yleensä työlästä ja hankalaa, varsinkin jos kyseessä on identiteettivarkauteen liittyvä tilanne. Automaattinen käsittely saattaa helpottaa väärin perustein

yri­tysten haltuun ottamista, kun väärä henkilö­tu­to­ja ilmoitetaan osake­yhtiön hallin­toon.

Yhtenä vaihtoehtona estää väärinkäytöstilanteita voisi olla viranomaisen ilmoitusvel­vollisuus rekisteröidyille. Toisaalta viranomaiselle voitaisiin säätää selvitysvelvollisuus rekisteritietojen oikeellisuudesta, jos rekisteröity itse ilmoittaa, että hänen tietonsa on väärin perustein tai luvatta merkitty rekisteriin. Viranomaisen rekisterinpitäjänä tulisi velvoittaa selvittämään tällaiset tilanteet tai vähintäänkin tekemään merkintä rekisteriin tiedon luotettavuuden osalta. Toimenpiteillä nähdään olevan vaikutusta yksittäisten luonnollisten henkilöiden oikeusturvaan sekä rekisterimerkintöjen luotettavuutta arvioi­taessa.

Sisäministeriö

Annettujen tietojen automatisointia / tietojen tarkistamista tulisi vielä pohtia. Työhön tarvitaan Patentti- ja rekisterihallitukselle riittävät resurssit ja tarvittava osaaminen. Di­gitalisoinnista tulee saada maksimaaliset hyödyt käyttöön, mutta samalla tulisi pyrkiä varmistamaan ja vaikuttamaan kirjattujen tietojen oikeellisuus.

Kaupparekisterin merkitys yritysten, pankkien ja luotonantajien ja viranomaisten rekis­terinä voi muutoin menettää merkityksensä pitkällä aikavälillä.

2.8. Lausunnot viranomaisten velvoittamisesta hakemaan kaupparekisteriin rekisteröidyt tiedot kaupparekisteristä tai muusta vastaavasta lähteestä

Keskuskauppakamari ry

Keskuskauppakamari kannattaa ehdotusta siitä, että viranomaiset lähtökohtaisesti veloitetaan hakemaan kaupparekisteriin merkityt tiedot kaupparekisteristä. Ehdotus on omiaan vähentämään byrokratiaa ja yrityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

Suomen asianajajaliitto

Asianajajaliitto kannattaa ehdotusta. Ehdotus vähentää turhaa hallinnollista taakkaa.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Tämä on erittäin hyvä ja kannatettava muutosehdotus. Tämä ns. yhden luukun periaate on tärkeä sujuvoittamistavoite yleisemminkin ja sen avulla on mahdollista vähentää byrokratiaa ja yritysten asiointikustannuksia. Tätä samaa veloitetta tulisi pohtia vielä enemmän myös tosiasiallisten edunsaajien ilmoitusvelvollisuuden osalta – voitaisiinko nuo tiedot saada kaupparekisteriin jo muille viranomaisille, esim. verottajalle ilmoitettujen tietojen kautta.

Suomen kiinteistöliitto ry

Kiinteistöliitto kannattaa ehdotusta, että viranomaiset hakisivat jatkossa tarvitsemansa kaupparekisteritiedot sähköisesti suoraan kaupparekisteristä tai muusta tietojä hyödyntävästä lähteestä eikä ilmoitusvelvollisten tarvitsisi jatkossa toimittaa kaupparekisteriotetta tai muuta kaupparekisteriin rekisteröityjä tietoja viranomaisasioinnin yhteydessä.

Digi- ja väestötietovirasto

DVV pitää tätä ehdottoman kannatettavana ja tiedonhallintalain periaatteiden mukaisena. DVV ei näe hyvänä kehityssuuntana eikä halua kannustaa siihen, että samasta asiasta perustetaan rinnakkaisia rekistereitä ja luodaan turhia prosesseja ja siten resurssivaatimuksia sellaisen tiedon käsittelyyn, joka on saatavilla perusrekisteristä.

DVV korostaa, että samaan aikaan, kun keskitetään tietojen hakua perusrekistereistä, tulee huolehtia siitä, että ko. perusrekisterit tarjoavat toimivat, luotettavat ja yhteiskunnan tarpeet täyttävät tietopalvelut ja muut palvelut tiedon hyödyntäjätahoille. Voidaan todeta, että tällaisen velvollisuuden myötä rekisterinpitäjälle tulee myös vastuu siitä, että se sitoutuu kehittämään rekisteritoimintaansa tulevaisuuden tarpeisiin, jotta näitä tarpeita vastaavat tiedot ovat saatavilla tulevaisuudessakin. Tämä tulisi huomioida myös ko. rekisterinpitäjälle osoitetuissa kehitysresursseissa siten, että ne kattavat paitsi tuotannon varmistamisen lisäksi myös mahdollisuuden innovatiivisuuteen palvelukehittämisen osalta.

Suomen tilintarkastajat ry

ST pitää valitettavana, että HE-luonnoksessa ei esitetä suuntaviivoja tilintarkastusta koskevien tietojen rekisteröintiä ja tilintarkastusvelvollisuuden noudattamisen valvonnan vastuuttamisesta rekisteriviranomaiselle. ST:n mielestä tilintarkastusvelvollisuuden noudattamista pitäisi valvoa nykyistä tehokkaammin. Kaupparekisterin kokonaisuudistuksessa olisi pitänyt huomioida tilinpäätösten luotettavuuteen tähtäävät toimet, joista lakisääteinen tilintarkastus on yksi.

ST:n näkemyksen mukaan olisi perusteltua, että tilintarkastusta koskevat tiedot tulisivat näkyvämmiin esiin kaupparekisteissä, esim. onko yhteisö tilintarkastusvelvollinen,

onko tilintarkastaja valittu, onko rekisteröidystä tilinpäätöksestä annettu tilintarkastuskertomus, onko annettu tilintarkastuskertomus vakiomuotoinen vai mukautettu, onko tilintarkastuskertomuksessa oleva tilinpäätöstä koskeva lausunto vakiomuotoinen, varamaan sisältävä tai kielteinen.

Vaihtoehtoinen toteutustapa ainakin ylimenovaiheeseen voisi olla viranomaisten välisen tietojen vaihdon mahdollistaminen. Käytännössä tämä tarkoittaisi PRH:n ja verohallinnon keskinäisen tietojenvaihdon parantamista.

Verohallinto – Harmaan talouden selvitysyksikkö

Selvitysyksikön näkemyksen mukaan toimivat tietojenvaihtosäännökset mahdollistaisivat salassa pidettävien verotustietojen saamisen Verohallinnolta koskien tilintarkastusvelvollisuuden noudattamisen valvontaa. Veroilmoitukselta saatavan tilintarkastustiedon ajantasaisuus ja oikeellisuus perustuisi tässä tilanteessa useimmiten ilmoitusvelvollisten omiin ilmoituksiin kuten muutkin kaupparekisteritiedot.

Maanmittauslaitos

Maanmittauslaitos pitää ehdotusta perusteltuna.

Finanssiala ry

FA suhtautuu myönteisesti automaattisen päätöksenteon soveltamiseen kaupparekisterissä, mutta pitää välttämättömänä, että päätöksenteossa hyödynnettävät algoritmit suunnitellaan, toteutetaan ja auditoidaan asianmukaisella tavalla, minkä lisäksi niiden toimivuutta seurataan ja arvioidaan riittävästi. Kaikkien toimintamallien, menettelyjen ja teknisten ratkaisujen turvallisuus on arvioitava ja varmistettava asianmukaisesti ja kattavasti ennen käyttöönottoa.

Verohallinto

Hallinnollisen taakan keventämiseksi on kannatettavaa, että muut viranomaiset saisivat esimerkiksi sähköisen rajapinnan kautta kaupparekisteritiedot oikea-aikaisesti käyttöönsä eikä yritysten tarvitsisi toimittaa kaupparekisteritietoja tai kaupparekisteriotetta erikseen eri tahoille.

Oikeusministeriö

Yleisellä tasolla oikeusministeriö kannattaa yhden kerran periaatteen mukaista menettelyä, jonka tavoitteena on vähentää yritysten hallinnollista taakkaa.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom

Kaupparekisterilain 31 §:ssä säädettäisiin kaupparekisteritietojen luovuttamisesta viranomaiskäyttöön. Pykälän mukaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen viranomaisen tarvitessa kaupparekisteriin rekisteröityjä tietoja, rekisteriviranomainen luovuttaisi kyseiset tiedot teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden kautta 2 §:ssä säädetyn mukaisesti, noudattaen muutoin mitä julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 5 luvun 22–23 §:ssä säädetään. Pykälässä säädettäisiin lisäksi, että viranomaisen voisi vaatia tietoja ilmoitusvelvolliselta vain, jos rekisteröidyissä tiedoissa havaitaan puutteita tai virheitä tai viranomaisen ei siitä riippumattomasta syystä saa tietoja rekisteriviranomaiselta. Säännöksen perusteluissa todetaan osaltaan, että kaupparekisterilain säännös olisi tietojen hankintatavan osalta ensisijainen suhteessa muuhun lainsäädäntöön. Liikenne- ja viestintävirasto huomauttaa, että kaupparekisterilain ollessa yleislain asemassa, on ehdotus osaltaan ristiriidassa laintulkintaa ohjaavan lex specialis -periaatteen kanssa, jonka mukaisesti erityislaki vakiintuneesti syrjäyttää yleislain.

Liikenne- ja viestintävirasto katsoo, että ehdotetun uuden lainsäädännön ensisijaisuus tietojen hankintatavan osalta toisi mukanaan muutoksia myös viraston sellaisten hakemusten käsittelyprosesseihin, joissa edellytetään lailla tarkoitettujen kaupparekisteritietojen tarkistamista tai arvioimista, ja jotka tällä hetkellä toimitetaan hakijan toimesta hakemuksen liitteenä. Esimerkiksi ajoneuvolain (82/2021) mukaisessa ennakoilmoitusmenettelyssä, jossa ilmoitetaan uuden valmiin, valmistuneen tai keskeneräisen ajoneuvon tiedot Liikenne- ja viestintävirastolle ennen ajoneuvon ensimmäistä käyttöönottoa ja ensirekisteröintiä, kaupparekisteritiedot toimitetaan tällä hetkellä ainoastaan hakemuksen liitteenä.

Ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain (957/2013) mukaisen katsastuslupahakemuksen ja alkolukkolain (730/2016) mukaisen toimintailmoituksen osalta kaupparekisteriote toimitetaan sen sijaan tällä hetkellä hakemuksen liitteenä, mutta Liikenne- ja viestintävirastolla on tarvittaessa myös mahdollisuus hakea kaupparekisteritietoja yksityisen palveluntarjoajan ylläpitämän palvelun välityksellä. Säännöskohtaisten perusteluiden mukaan kaupparekisterilaissa ei velvoitettaisi, että tiedot haetaan suoraan rekisteriviranomaiselta, joten Liikenne- ja viestintäviraston käsityksen mukaan yksityisen palveluntarjoajan hyödyntäminen olisi mahdollista jatkossakin ja vastaisi ehdotetun 31 §:n tarkoitusta.

Tieliikenteen henkilölupiin ja ajoneuvon rekisteröintiin liittyvissä hakemusasioissa puolestaan toimintamalli vastaa tällä hetkellä suurelta osin esitettyä viranomaisperusteista lähtökohtaa, jossa esimerkiksi kaupparekisteriotetta ei enää vaadita hakemuksen liitteenä vaan tarvittavat tiedot saadaan viraston sähköisiä järjestelmiä ja Patentti- ja rekisterihallituksen kanssa yhteisiä rajapintaratkaisuja hyödyntäen. Lisäksi tieliikenteen henkilölupien osalta säännöksessä tarkoitettuja kaupparekisteritietoja saadaan myös osana Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön tuottamaa velvoitteidenhoitoselvitystä. Lisäksi tieliikenteen henkilölupien hakemusasioissa tarvittavat tiedot voidaan myös tällä hetkellä tarkistaa viranomaislähtöisesti Virre-tietopalvelusta. Vastaavasti autokiinnitysasioissa tarvittavat tiedot rasitteista tai yritys kiinnityksistä voidaan tarkistaa Virre-tietopalvelusta. Tältä osin on huomioitava, että Liikenne- ja viestintäviraston kaikilla palveluntuottajilla ei vastaavia käyttöoikeuksia välttämättä ole, joten esimerkiksi viraston rekisteröintikumppanilla asioidessaan asiakkaan tulee tällä hetkellä esittää kaupparekisteriote osoittaakseen muun muassa yrityksen nimenkirjoitusoikeuden. Esityksellä arvioidaankin olevan kustannuksia maltillisesti korottava vaikutus lisääntyvien käyttöoikeustarpeiden myötä sekä virastolle että viraston palveluita tuottaville toimijoille.

Uuden kaupparekisterilain voimaantuloa koskevassa 40 §:ssä säädettäisiin viranomaisen kaupparekisteritietojen hakuvelvollisuutta koskevan 31 §:n soveltamisen alkavan 1.1.2025. Säännöksen perusteluiden mukaan viranomaisille varattaisiin näin kaksi vuotta aikaa lain voimaantulosta tarvittaville muutoksille. Lain toimeenpanon edellyttäessä mahdollisia muutoksia viraston nykyisiin hakemusmenettelyihin ja huomioimista tietojärjestelmien kehitystyössä, Liikenne- ja viestintävirasto pitää ehdotettua 31 §:n soveltamisen alkamisajankohtaa aikaisintaan 1.1.2025 kannatettavana.

Keskusrikospoliisi

Rikostorjunnan näkökulmasta keskusrikospoliisi katsoo, että velvoite hankkia tietoja kaupparekisteristä tai muusta vastaavasta lähteestä ei aiheuta toiminnallisia muutoksia tai ongelmia rikosten tiedusteluun tai esitutkintaan.

Keskusrikospoliisi toteaa, että poliisi ja muut viranomaiset hyödyntävät laajasti esimerkiksi Harmaan talouden selvitysyksikön palveluita, joka osaltaan tuottaa ja antaa viranomaisille tietoja, jotka perustuvat suoraan kaupparekisteriin merkittyihin tietoihin. Nykyisellään HTSY:stä pyydetty selvitykset pitävät tarvittaessa sisällään mm. tilinpäätöstiotoja sekä kaupparekisteriotteen.

2.9. Lausunnot rekisteriviranomaisen oikeudesta vaatia paperilla ilmoituksen jät- täneen fyysistä tunnistamista ja oikeudesta viran puolesta luovuttaa tieto vi- reille tulleesta ilmoituksesta tarpeelliseksi katsomalleen henkilölle ilmoituk- sen oikeellisuuden varmistamiseksi

Keskuskauppakamari ry

Keskuskauppakamari pitää väärinkäytösten ehkäisemisen näkökulmasta sinänsä hyvänä, että PRH:lle annetaan oikeus vaatia fyysistä tunnistautumista. Tätä oikeutta tulisi kuitenkin käyttää vain poikkeuksellisissa olosuhteissa. Keskuskauppakamari ei kannata PRH:n ehdottamaa suostumusmenettelyä. Menettely hidastaisi rekisteröimisprosesseja ja suostumusten antamisen koordinointi aiheuttaisi yrityksille hallinnollista taakkaa. Lisäksi yhtiöissä, joissa on ulkomaisia vastuuhenkilöitä, näiden vahva tunnistautuminen ei välttämättä edes onnistuisi. Keskuskauppakamari pitää kuitenkin kannattavana, että jatkovalmistelussa selvitetäisiin vielä muita keinoja estää identiteettivarkauksia ja edistää yritysturvallisuutta.

Suomen asianajajaliitto

Asianajajaliitto toteaa, että kaupparekisteri-ilmoitusten väärinkäytösten vuoksi mahdollisuus fyysiseen tunnis-tamiseen voisi olla hyvä ennaltaehkäisevä keino, mutta sitä pitäisi käytännössä käyttää todella poikkeuksellisissa olosuhteissa. Vastaava näkemys liittyy siihen, että rekisteriviranomainen ilmoittaa vireille tulleesta ilmoituksesta, jotta ilmoituksen oikeellisuus voidaan varmistaa.

Patentti- ja rekisterihallituksen esittämällä suostumusmenettelyllä on hyvät ja huonot puolensa. Kuitenkin hyötyjä ja haittoja punniten vaaka kääntyyneeseen, että tietojen luotettavuus sekä vastuuhenkilöiden ja yritysten oikeusturva ovat painavammat kuin käytännön hankaluudet. Jos suostumusmenettely otetaan käyttöön, voisi joka tapauksessa pohtia, että sen ulkopuolelle jäisivät ainakin pörssi- ja FN-yhtiöt vastuuhenkilöiden valintamenettelyn julkisuuden vuoksi. Käytännössä tämä olisi toteutettavissa parhaiten määrittelemällä, ettei vaatimus koskisi julkisia osakeyhtiöitä (oyj).

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Vaikka yritysturvallisuus ja yritysten hallintoelinten tietojen oikeellisuuden varmistaminen ovatkin erittäin tärkeitä asioita, emme katso, että nyt kuvattu tai ehdotettu vastuuhenkilön rekisteröinnin yhteydessä vaadittava suostumusmenettely vahvan tunnistautumisen kautta olisi asianmukainen keino ns. identiteettivarkauksien estämiseksi. Ehdotettu varmennustapa hidastaisi merkittävästi nopeiksi ja sujuviksi jo hiottuja yritysten tietojen rekisteröintiprosesseja ja se lisäisi yritysten työtä tarpeettomasti. Käytännön tasolla yrityksen vastuuhenkilön tai vastuuhenkilöiden saaminen tunnistautumaan vahvasti voisi olla myös haastavaa ja se muuttaisi yksinkertaiset rekisteröintiprosessit monivaiheisiksi harjoituksiksi. Katsomme, että parempi keino vastuuhenkilöä rekisteröitäessä olisi varmistaa asia esimerkiksi yrityksen prokuristin suorittaman vahvan tunnistautumisen kautta.

Digi- ja väestötietovirasto

DVV pitää PRH:n ehdotusta erittäin kannatettavana ja jopa välttämättömyytenä sille, että voidaan varmistua tietojen oikeellisuudesta ja siten edustajatietojen luotettavuudesta kaikissa tilanteissa. Asioijan fyysisen tunnistamisen vaatiminen yhtenä mahdollisuutena on DVV:n näkemyksen mukaan perusteltava toimintatapa huomioiden vaatimus, joka kohdistuu perusrekisteriin tallennettavaan tietoon. Lisäksi hallituksen esityksen perusteluissa on hyvin tuotu esiin sitä, että fyysinen tunnistaminen ei ole ainoa tapa sähköisen asioinnin ohella siihen, että ilmoitus voidaan käsitellä, ja sääntely jättää liikkumavaraa siihen, millaiset käytännön prosessit, vaatimukset ja ohjeistukset

käytännön toimijoina PRH ja Verohallinto tuottavat. Edelleen on tarpeen pyrkiä välttämään yksittäisiä henkilöitä ja organisaatioita koskevia vahinkotapahtumia. Tämä ehdotus parantaa sekä organisaation että yksilön oikeusturvaa.

Suomen asiakastieto Oy

Asiakastieto kannattaa rekisteriviranomaisen oikeutta vaatia paperilla ilmoituksen jättäneen fyysistä tunnistamista ja oikeutta viran puolesta luovuttaa tieto vireille tulleesta ilmoituksesta tarpeelliseksi katsomalleen henkilölle ilmoituksen oikeellisuuden varmistamiseksi.

Erikoiskaupan liitto Etu ry

Tietojen luotettavuuden takaamiseksi on tärkeää, että fyysinen tunnistaminen toteutetaan, kun ilmoitus tehdään paperilla. Vastuuhenkilön suostumus ja sen vahvistaminen sähköisellä tunnistamisella on vääriinkäytösten estämiseksi otettava osaksi rekisteröintiprosessia.

Maanmittauslaitos

Maanmittauslaitos lausuu, että ehdotukset ovat omiaan parantamaan kaupparekisterin tietojen luotettavuutta. Jälkimmäinen ehdotus, eli suostumuksen vaatiminen rekisteriin merkittävältä vastuuhenkilöltä, on tärkeä myös rekisteriin ilmoitettavan henkilön oikeusturvan kannalta. Mahdollisuus viran puolesta luovuttaa tieto vireille tulleesta ilmoituksesta muulle henkilölle asian oikeellisuuden varmistamiseksi muistuttaa hallintolakiin sisältyvää asian selvittämisvelvollisuutta ja myös hallintolain kuulemissäännöksiä. Maanmittauslaitos esittää pohdittavaksi, tulisiko tällaisen säännöksen tarve huomioon otetuksi jo yleisissä hallintoasian käsittelyä koskevissa säännöksissä, jolloin ehdotulle säännökselle ei olisi tarvetta.

Mitä tulee ehdotukseen rekisteriviranomaisen mahdollisuudesta vaatia paperilla ilmoituksen tehneen fyysistä tunnistamista, Maanmittauslaitos huomauttaa, että asia on luontevasti toteutettavissa niin sanotun paikalla asiointin yhteydessä. Asian toteuttaminen on hankalaa, jos ilmoitus on tullut rekisteriviranomaiselle postitse. Maanmittauslaitoksessa nähdään, että fyysisen tunnistamisen vaatimus voisi tulla näissä tilanteissa kysymykseen vain melko poikkeuksellisesti. Maanmittauslaitos tuo lisäksi esiin, että viranomaistoiminnassa pitkälti luotetaan omakätisiin allekirjoituksiin perustuviin hakemuksiin esimerkiksi asioiden vireille panemisessa. Tältä osin kysymys olisi myös hallintolain sääntelyn kanssa toiseen suuntaan kulkevasta kehityksestä, koska hallintolaissa säädetään, että esimerkiksi viranomaiselle toimitettu vireillepanoasiakirja, kuten hakemus, voi olla periaatteessa jopa allekirjoittamaton, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä eikä eheyttä ole syytä epäillä (hallintolain 22 § 2 momentti).

Luotettavan sähköisen tunnistautumisen edut sähköisessä asiointissa tulevat käsillä olevassa suhteessa selvästi esiin.

Finanssiala ry

FA kannattaa esitystä siitä, että jatkossa viranomaiset veloitetaan hankkimaan tarvitsemansa tiedot suoraan kaupparekisteristä tai muusta vastaavasta lähteestä. Jatkovalmistelun yhteydessä FA pyytää arvioimaan kriittisesti, tarvitsevatko viranomaiset todella kahden vuoden siirtymäajan tähän tarvittavien muutosten toimeenpanoon vai voitaisiinko muutos toimeenpanna olennaisesti nopeammin.

Oikeusministeriö

Katso jäljempänä säätämisyjärjestämistä koskevat huomiot.

Keskusrikospoliisi

Keskusrikospoliisi pitää kaupparekisterin tietojen luotettavuutta lisäävänä asiana, että rekisteriviranomaiselle esitetään oikeus fyysisesti tunnistaa paperilla tiedot jättänyt henkilö ja oikeutta viran puolesta luovuttaa tieto vireille tulleesta ilmoituksesta tarpeelliseksi katsomalleen henkilölle. Vireille tulleesta ilmoituksesta voitaisiin tarpeen vaatiessa antaa tieto tai olla yhteydessä luonnolliseen tai oikeushenkilöön, jota ilmoitus koskee. Tavoitteena olisi varmistaa, että ilmoitus on tosiasiaassa kyseisen henkilön puolesta annettu ja että rekisteriin tulevat tiedot ovat oikein.

Rekisteröitäessä vastuuhenkilö kaupparekisteriin, edellytyksenä tulisi olla henkilön ilmoituksen yhteydessä antama suostumus. Mahdollisuuksien mukaan tulisi edellyttää, että suostumuksen antanut henkilö vahvistaa rekisterimerkinnän vahvaa digitaalista tunnistautumista hyväksikäyttäen.

Keskusrikospoliisi ehdottaa, että uudessa kaupparekisterilaissa säädettäisiin rekisteriviranomaisen vuosittaisesta velvollisuudesta toimittaa tieto esimerkiksi sähköisellä ilmoituksella henkilöön liittyvistä merkinnöistä kaupparekisteriin niissä tapauksissa, joissa rekisterimerkintöjä ei ole asianomaisen rekisteriin merkityn henkilön itsensä toimesta vahvistettu vahvaa sähköistä tunnistautumista hyväksikäyttäen. Sääntelyn tavoitteena olisi ehkäistä väärin tietojen merkitsemistä kaupparekisteriin ja lisätä rekisteröityjen henkilöiden tietoisuutta mahdollisten henkilöllisyyteensä liittyvien väärinkäytösten varalta.

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö huomauttaa, että maatalouden tulotukijärjestelmien EU-rahoitteisia osia tarkasteltaessa tulee maataloushallinnolle jatkossa velvoitteita tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen selvittämisestä. Lisäksi pakolliseksi voi lähiaikoina tulla nk. ARACHNE järjestelmän käyttö. Valtiontukina maksettavien tulotukien osalta voi tulla tarpeita tarkistaa tuen saajien kuuluminen mahdollisesti EU-sanktioitujen henkilöiden listoille tai näiden lähipiiriin. Näiden tietojen luovuttamisesta ei ole säädetty erikseen kaupparekisterilaissa, mutta luovuttamisessa noudatettava menettely perustuu hallinnonalan osin vielä muotoutuvan erityislainsäädännön vaatimuksiin sekä yleisen tietosuoja-asetuksen ja rahanpesudirektiivin tulkintaan. Maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että jatkokehitystyössä olisi hyvä varmistaa tarvittavien hallinnonalojen (ml. maataloushallinnon EU:n varainhoitoasetuksen ja muun EULainsäädännön perusteella) oikeus saada tietoa tosiasiallisista edunsaajista myös esimerkiksi riskianalyysejä varten.

Rekisteriviranomaisen oikeutta vaatia paperilla ilmoituksen jättäneen fyysistä tunnistamista ja oikeutta viran puolesta luovuttaa tieto vireille tulleesta ilmoituksesta tarpeelliseksi katsomalleen henkilölle ilmoituksen oikeellisuuden varmistamiseksi pidetään Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan edellä mainittujen mm. ARACHNE järjestelmää koskevien vaatimusten johdosta kannatettavana ehdotuksena.

2.10. Lausunnot luonnoksesta elinkeinotoimilaiksi

Keskuskauppakamari ry

Keskuskauppakamari kannattaa ehdotettua luonnosta elinkeinotoimintalaiksi.

Suomen asianajajaliitto

Kuten aiemmin on todettu, lain uudistaminen ja selkeyttäminen on kannatettavaa.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Ehdotetut muutokset ovat kannatettavia.

Finanssiala ry

FA pitää välttämättömänä, että muutoksen yhteydessä varmistetaan riittävät keinot kaupparekisteri-ilmoituksiin liittyvien identiteettivarkauksien ja muiden väärinkäytösten torjumiseksi siitä riippumatta, tehdäänkö ilmoitus paperimuodossa vai sähköisesti. FA pitää myös selvänä, että rekisteriviranomaisella tulee olla oikeus vaatia paperilla ilmoituksen jättäneen fyysistä tunnistamista sekä oikeus viran puolesta luovuttaa tieto viireille tulleesta ilmoituksesta tarpeelliseksi katsomalleen henkilölle ilmoituksen oikeellisuuden varmistamiseksi ilman ilmoituksen jättäneen henkilön antamaa suostumusta.

Verohallinto

Elinkeinovapauden rajoitukset voivat perustuslakivaliokunnan lausuntojenkin valossa olla edelleen tarpeen. Elinkeinotoiminnan kansainvälistyminen ja teknologian kehittyminen nostavat esiin uudenlaisia haasteita reilujen ja oikeudenmukaisten kilpailuolosuhteiden ja markkinoiden toteutumiselle. Eri viranomaisilla on erilaisia tehtäviä hyvinvointiyhteiskunnan turvaamiseen liittyen. Viranomaisten mahdollisuus saada tietoa Suomessa harjoitettavasta elinkeinosta, sen luonteesta ja laajuudesta on olennaisen tärkeää, jotta kyetään määrittämään toiminnan harjoittajan lakisääteiset velvollisuudet ja valvomaan niiden noudattamista. Elinkeinoon harjoittamista koskevan sääntelyn ajantasaistaminen on tärkeää, mutta samalla on pohdittava elinkeinoelämän ja hyvinvointiyhteiskunnan kannalta olennaiset riskit ja uhat, sekä mahdollisuus puuttua niihin elinkeinonvapautta koskevilla rajoituksilla.

Keskusrikospoliisi

Uuden elinkeinotoimintalain säätämistä pidetään tärkeänä, koska vanha laki ei enää vastaa perustuslain vaatimuksia tai nyky-yhteiskunnan sääntelyn tarpeita. Lainsäätämisen tavoitteen yrittämisen vapaudesta katsotaan edistävän perusoikeuksien toteutusta ammatti- ja elinkeinotoiminnassa. Hallituksen esitystä pidetään yritysten rekisteröintiä ja toiminnan käynnistämistä helpottavana sekä edistävänä uudistuksena.

Oikeusministeriö

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota elinkeinotoimintalain 2, 3 ja 5 §:n säännöstehtävissä yhteisö ja säätiö -sanaparin käyttämiseen. Tarkoitus ei voi olla, että *vain yhteisöllä ja säätiöllä yhdessä* on oikeus harjoittaa elinkeinotoimintaa, mutta tällainen tulkinta on mahdollinen. Epäselvyyden välttämiseksi on perusteltua muotoilla säännökset siten, että käytetään yhteisö *tai* säätiö -sanaparia. (Kursiivit tässä.)

Lain 7 §:n 2 momentissa määriteltyä *vanhaa lakia* käytetään vain kerran pykälän 4 momentissa. Näin ollen 2 momentin määritelmä ei ole välttämätön, ja 4 momentissa voidaan toistaa voimassa olevan lain nimike ja säädösnumero kokonaisuudessaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö

Uuden ehdotetun elinkeinotoimintalain 1 §:n 1 momentissa säädettäisiin soveltamisalasta, jonka mukaan laissa säädettäisiin elinkeinonharjoittajan oikeudesta harjoittaa elinkeinotoimintaa.

LVM huomauttaa, että Suomen oikeusjärjestykseen sisältyy toimialakohtaista erityissääntelyä tiettyjen ammattiluokkien elinkeinotoiminnan harjoittamisen edellytyksistä. Esimerkiksi liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) säädetään liikennesektorilla toimivien ammatinharjoittajien lupaedellytyksistä ja muista pakottavista velvoitteista. LVM katsoo, että hallituksen esityksessä ehdotettu pykälämuotoilu uuden elinkeinotoimintalain soveltamisalaksi saattaisi antaa harhaan johtavan käsityksen soveltamisalan tasosta. Nykymuotoilulla soveltamisalaa olisi mahdollista tulkita siten, että laissa säädettäisiin tyhjentävästi elinkeinotoiminnan harjoittamisen edellytyksistä Suomessa. Tämän vuoksi LVM ehdottaa soveltamisalaa koskevaksi pykälämuotoiluksi, että laissa säädettäisiin elinkeinotoiminnan yleisistä edellytyksistä.

2.11. Lausunnot muista liitelaeista (lakiehdotukset 3.-41.)

Oikeusministeriö

4. lakiehdotus 19 §

Ehdotettu 19 §:n 2 momentti on liian epämääräinen voidakseen muodostaa osan rangaistussäännöksen sisältöä. Toisekseen kysymyksessä olevista mahdollisista poikkeuksista tulisi säätää aineellista velvollisuutta koskevan säännöksen yhteydessä, ei rangaistussäännöksessä.

4. lakiehdotus Voimaantulo

Keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön yhtiömuodon jälkeen on mainittu sulkeissa ja kursivoimatta keskeinen kiinteistöyhtiö. Tämän voidaan ajatella olevan tarkoitettu määritelmäksi. Kuitenkaan viittausta yhtiömuotoon ei näytetä käytettävän muualla laissa, vaikka keskinäinen kiinteistöyhtiö sinänsä mainitaan laissa. Oikeusministeriö ehdottaa sulkeiden sisältämän määritelmän poistamista voimaantulosäännöksestä tarpeettomana.

16. lakiehdotus 2 §

Ehdotetussa viittauksessa toiminimilain säädösnumeroon on käytetty aikaisemmin käytettyä muotoa (vuosiluku kahdella vain numerolla). Oikeusministeriö ehdottaa nykyisin käytössä olevaa muotoa (eli: 128/1979).

2.12. Lausunnot säätämisjärjestysperusteluista

Oikeusministeriö

Menettelyä ja muutoksenhakua koskevat ehdotukset:

Oikeusministeriö on menettelyä koskevien ehdotusten osalta kiinnittänyt erityisesti huomiota ehdotettuihin hallintolaista (HL) poikkeaviin ja perustuslain (PL) 21 §:n kannalta ongelmallisiin ehdotuksiin ja tulkintoihin. Hallinnon yleislaeista poikkeamiselle on esitettävä erityiset painavat perusteet, joita esitysluonnoksesta on monin osin menettelyn osalta vaikea löytää. Mahdollisen hallintolaista poikkeavan erityislainsäädännön tulee myös olla yhteen sovitettavissa vakiintuneeseen hallinto-oikeudelliseen systematiikkaan.

Rekisterimerkinnän epääminen sekä ilmoituksen ja hakemuksen raukeaminen KRL 18 §: Ehdotettu KRL 18 § poikkeaa hallintolain lähtökohdasta, jonka mukaan viranomaisessa vireillepantu asia ratkaistaan viranomaisen antamalla perustellulla päätöksellä. Sen sijaan asian käsittely ei voi hallintolain mukaisessa menettelyssä automaattisesti päättyä tai "raueta" ilman viranomaisen päätöstä.

Esityksen perusteluista ei käy ilmi, miksi käsittelyn raukeaminen olisi välttämätön poikeus oikeudesta saada perusteltu päätös asianmukaisesti vireille pantuun hakemukseen. Lakiehdotus siten ongelmallinen PL 21 §:n kannalta perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö huomioiden. Mikäli kaupparekisterilain 18 §:ään ehdotettua sääntelyä ei poisteta tai muuteta, on sitä välttämätöntä arvioida asianmukaisesti perustuslain 21 §:n ja relevantin perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön perusteella ja tehtävä selkoa sen perustuslainmukaisuudesta. Luonnoksesta ei myöskään käy ilmi, minkä vuoksi valituskelpoinen päätös pitäisi pyytää erikseen ja miten tämän katsotaan olevan PL 21 §:n mukainen. Jatkovalmistelussa tulisi myös huolellisesti käydä läpi raukeamista koskevat perustelut, mikäli raukeamiseen liittyvää sääntelyä ehdotetaan.

Tiedoksianto KRL 22 §

Tiedoksiantomenettelyllä on keskeinen osa päätöksen lainvoiman, oikeusvoiman ja asiakkaan oikeusturvan näkökulmasta. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ehdotetut 22 §:n 1 ja 3 momentti tulisi poistaa yleislain kanssa päällekkäisinä ja osin ristiriitaisina. Ehdotus (22 §:n 3 mom.) siitä, että osa päätöksistä ja asiakirjoista jäisi kokonaan tiedoksiantamatta, jos tavallinen tiedoksianto ei onnistu, on monin osin ongelmallinen, eikä tällaista ehdotusta ole asianmukaisesti perusteltu tai arvioitu. Muutoksenhakukieltoa koskevan KRL 38 §:n perusteluissa todetaan, että tietyt päätökset säädettäisiin muutoksenhakukiellon piiriin, eikä näitä tarvitsisi antaa lainkaan tiedoksi, jos tavallinen tiedoksianto ei ole onnistunut. Hallintolain 54 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on annettava tiedoksi myös sellainen päätös, johon liittyy muutoksenhakukielto.

Rekisteristä poistaminen KRL 30 §

Ehdotetun 30 §:n 2 momentin mukaan rekisteriviranomaisen on etukäteen tiedusteltava ilmoitusvelvolliselta yritykseltä tai yhteisöltä, harjoittaako tämä edelleen toimintaansa. Jos rekisterimerkinnän poistaminen katsotaan hallintopäätökseksi eikä tosiasialliseksi hallintotoiminnaksi säännös vaikuttaa tarpeettomalta huomioiden HL:n kuulemista koskeva säännös. Momentin toinen virke vaikuttaa olevan kuulemista ja kuulemiskirjeen tiedoksiantoa yleistiedoksiannolla. Pykälää tulisi jatkovalmistelussa arvioida suhteessa hallintolakiin ja poistaa ehdotuksesta päällekkäinen sääntely.

Muutoksenhaku KRL 7 luku

Luonnoksessa ehdotetaan ulotettavaksi oikaisuvaatimus laiminlyöntimaksua ja myöhästymismaksua koskeviin päätöksiin. Perusteluissa (s. 168) todetaan, että oikaisuvaatimusmenettelyn käyttöönoton tarkoitus on mahdollistaa maksuton muutoksenhaku rangaistusluontoisten seuraamusmaksujen osalta, mikä samalla mahdollistaa selvien virheellisten maksujen poistamisen ruuhkauttamatta Helsingin hallinto-oikeutta. Muihin lain nojalla tehtäviin päätöksiin haettaisiin muutosta valittamalla. Koska kyseessä on kaupparekisterilain kokonaisuudistus, esityksessä tulee perustella, minkä vuoksi oikaisuvaatimuksen käyttöalaa ei ehdoteta tarkistettavaksi. Lähtökohtana on, että oikaisuvaatimussääntelyn ulkopuolelle jätetään vain asiat, joihin oikaisuvaatimus ei sovellu (PeVL 55/2014 vp, HaVM 3/2010 vp). Esityksessä tulisi siten perustella, minkä vuoksi oikaisuvaatimus otettaisiin käyttöön ainoastaan rangaistusluonteisiin seuraamusmaksuihin. Lisäksi oikeusministeriön automaattista päätöksentekoa koskevassa työryhmämietinnössä sekä lausunnoilla olevassa lakiehdotuksessa ehdotettiin automaattisen päätöksenteon edellytykseksi sitä, että automaattisesti ratkaistuun asiaan on luonnollisen henkilön voitava vaatia maksutta oikaisua.

Sähköinen asiointi Yritys- ja yhteisötietolain 10 ja 11 §

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi rekisteri-ilmoittamista koskevaa yritys- ja yhteisötietolain (4. lakiehdotus) 10 ja 11 §:ää siten, että jatkossa kaupparekisteriä sekä kaupparekisteriin merkittävien yritysten eräitä yritys- ja yhteisötietorekisteriin rekisteröitäviä tietoja koskevat ilmoitukset tulisi antaa sähköisesti yritys- ja yhteisötietojärjestelmän sähköisessä asiointipalvelussa, ellei rekisteröintivelvollinen esitä erityistä syytä paperilomakkeen käyttämiselle. Esityksellä laajennettaisiin sähköisen asioinnin velvoittavuus suurimpaan osaan kaupparekisteri-ilmoituksia. Perusteluiden mukaan ilman esitettyä erityistä syytä rekisteriviranomainen tekisi ilmoituksen osalta sen raukeamista koskevan päätöksen. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että kyse olisi ilmoituksen hylkäämisestä (ei ole pantu vireille laissa säädettyssä muodossa).

Oikeusministeriö korostaa fyysisen tunnistamisen poikkeuksellisuutta ja viranomaisen velvollisuutta pyrkiä varmistumaan ilmoituksen oikeellisuudesta ensin muilla keinoin, joita tulisi arvioida jatkovalmistelussa.

Sanktiot

Hallinnollisen sanktion käyttöönotolle on kyettävä esittämään teon haitallisuuteen tai moitittavuuteen liittyvä peruste. (Lainkirjoittajan opas, osio 12.10.3-4)

Perusteluissa todetaan, että hallinnollinen seuraamusmaksu on tarkoitettu ensisijaiseksi tehosteeksi laiminlyönnin korjaamiseksi (s. 159). Edelleen perusteluissa todetaan ”Ensisijaisia keinoja puuttua laiminlyönteihin olisivat ilmoitusvelvolliselle määrättävät kaupparekisteri-ilmoituksen laiminlyöntimaksu ja tilinpäätöksen myöhästymismaksu. Siltä osin kuin osakeyhtiölaki, osuuskuntalaki ja kaupparekisterilaki mahdollistavat ilmoitusvelvollisen rekisteristä poistamisen tai selvitystilaan asettamisen, tulisi tätä seuraamusta käyttää vasta, kun todetaan, ettei rangaistusluonteisella hallinnollisella seuraamusmaksulla ole vaikutusta päävelvoitteen suorittamiseen.”

Oikeusministeriö korostaa, että hallinnollinen seuraamusmaksu on luonteeltaan rikosoikeudellinen seuraamus, joka on asiallisesti rinnastettavissa rikosoikeudelliseen rangaistukseen ja joka määrätään lain rikkomisen johdosta. Kyse ei siten ole hallintopäätöksen tai kehotuksen tehosteesta, vaan luonteeltaan nimenomaan rangaistuksesta. Rangaistusjärjestelmään kiinnittyy ajatus yleis- ja erityisestävyydestä.

Lähtökohdaksi on asetettavissa, että hallinnollisen sanktion tulee olla viimesijainen suhteessa muihin samasta rikkomuksesta määrättäviin hallinnollisiin seuraamuksiin.

Seuraamusjärjestelmän toimivuus ja oikeasuhtaisuus saattavat kuitenkin tapauskohtaisesti puoltaa hallinnollisen sanktion käyttöönottoa esimerkiksi elinkeinoluvan peruuttamista edeltävänä seuraamuksena (esim. alkoholilaki). Tällaiselle poikkeavalle muita seuraamuksia edeltävälle seuraamusmaksusääntelylle on esitysluonnoksessa esitetty asianmukaisia perusteluja. Perusteluissa olisi syytä täsmentää vielä uhkasakkoja koskevaa arviointia (s. 160). Epäselväksi jää, miten uhkasakkoprosessi poikkeaa tapauskohtaisen harkinnan osalta ehdotetusta seuraamusmaksusääntelystä.

Esitysluonnoksessa on käsitelty melko kattavasti kaksoisrangaistavuuden kieltoa rikosoikeudellisen ja rangaistusluonteisen hallinnollisen seuraamusmaksun välillä. Kaksoisrangaistavuuden kieltä koskee kuitenkin myös kahta rangaistusluonteista seuraamusmaksua, minkä vuoksi ehdotettu KRL 25 §:n 3 momentti näyttäytyy ongelmallisena kaksoisrangaistavuuden kiellon näkökulmasta. Ehdotetun säännöksen muotoilusta saa helposti vaikutelman siitä, että kyse on samaa tekoa koskevasta laiminlyöntimaksusta. Mikäli kyse on samasta laiminlyönnistä, täyttyy Engel-kriteereissä edellytetty teon samuuden vaatimus. Jatkovalmistelussa tulisi arvioida ehdotetun säännöksen poistamista. Ilman KRL 25 §:n 3 momenttiin ehdotettua säännöstä olisi mahdollista määrätä useampia laiminlyöntimaksuja eri teoista.

Automaattisen päätöksenteon soveltamisala kaupparekisterissä

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on automaattisen päätöksenteon yleissääntelyn valmistelun ollessa kesken todennut, että käsillä olevassa tilanteessa on välttämätöntä pidättäytyä uusista hallinnonalakohtaisista automatisoitua päätöksentekoa koskevista sääntelyehdotuksista (PeVL 7/2019 vp). Yleislainsäädännön kanssa päällekkäistä tai siitä poikkeavaa sääntelyä tulisi välttää. Esitysluonnoksen KRL 17 §:n tarpeellisuus ja sisältö tulisi arvioida uudelleen näistä lähtökohdista.

Valmisteilla oleva yleislainsäädäntö tulisi ottaa huomioon myös tämän esityksen aikataulussa. Hallinnon automaattista päätöksentekoa koskeva hallituksen esitys pyritään esittelemään valtioneuvoston yleisistunnossa lokakuun 2022 alussa. Tavoitteena on, että eduskunta käsitelisi esityksen syksyn 2022 aikana ja lait tulisivat voimaan vuoden 2023 alkupuolella. Jos kaupparekisterilain jatkovalmistelussa pidetään edelleen tarpeellisena kaupparekisteriä koskevaa automaattisen päätöksenteon erityissääntelyä, erityissääntelyn sisältävä - mahdollisesti erillinen - esitys tulisi antaa vasta sen jälkeen, kun eduskunta on käsitellyt automaattista päätöksentekoa koskevan hallituksen esityksen ja muun muassa eduskunnan perustuslakivaliokunnan mahdolliset huomiot hallinnollisten sanktioiden automaation reunaehdoista ovat tiedossa. Tavoitteena on, että eduskunta käsitelisi esityksen syksyn 2022 aikana ja lait tulisivat voimaan vuoden 2023 alkupuolella.

Kaupparekisteritietojen julkisuus ja tietojenluovutussäännökset

Esitysluonnoksen KRL 2 §:n 1 momentissa säädettäisiin jokaisen oikeudesta saada kaupparekisterin merkinnöistä ja rekisteriviranomaisen hallussa olevista asiakirjoista tietoja, otteita ja todistuksia. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan 1 momentti vastaisi voimassa olevassa laissa säädettyä. Tällä oletettavasti viitataan voimassa olevan kaupparekisterilain 1 a §:ään. Säännöksen sanamuotoa kuitenkin muutettaisiin hieman. Ehdotetun pykälän 1 momentissa ei enää mainittaisi yleisesti saataville saattamista sähköisen tietoverkon kautta, vaan mainittaisiin mahdollisuus muutoin luovuttaa tai saattaa tiedot sähköisesti saataville. Luonnoksen perusteluissa todetaan, että henkilötietoja voitaisiin luovuttaa 1 momentin mukaan niin tulosteena kuin erilaisia sähköisiä tiedonluovutuksen tapoja hyödyntäen voimassa olevan lain mukaisesti. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan mahdollisuudesta luovuttaa tietoja vi-

ranomaisen ylläpitämästä henkilökisteristä on tarpeen laatia erityissäännös, jos tietoja asetetaan saataville yleisen tietoverkon kautta ja tälle sääntelylle on asetettu tiettyjä ehtoja. Perustuslakivaliokunta on pitänyt henkilötietojen julkistamista perustuslain puitteissa mahdollisena toteuttaa yleisessä tietoverkossa julkisena tietopalveluna, jos sille on oikeusturvan takeiden ja perusoikeusjärjestelmän tavoitteiden kannalta hyväksyttävät perusteet (PeVL 65/2014 vp, s. 4/II—5/I, PeVL 32/2008 vp, s. 2/I—3/II).

Valiokunnan mukaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta on kuitenkin olennaista, että internetiin sijoitettavasta henkilökisteristä tietoja ei voida hakea erillisinä massahakuina, vaan esimerkiksi ainoastaan yksittäisinä hakuina. (PeVL 2/2017 vp)

Esitysluonnoksen KRL 2 §:n 2 momentissa muutettaisiin rekisteriviranomaisen oikeutta luovuttaa tiedot kaupparekisteriin tallennetusta henkilötunnuksen tunnusosasta ja ulkomailla asuvan luonnollisen henkilön kotiosoitteesta. Pykälässä muutettaisiin säännöstä siltä osin kuin siinä viitataan julkisuuslain 16 §:n 3 momenttiin. Tältä osin tulisi huomioida, että julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetty luovutusrajoitus koskee ainoastaan säännöksessä mainittuja luovutusmuotoja (kopio, tuloste tai tiedot sähköisessä muodossa). Luovutusrajoitus ei koske tietojen suullista antamista tai niiden luovuttamista nähtäväksi viranomaisessa. Ehdotetun pykälän 2 momentin toinen ja kolmas virke jää tästä näkökulmasta hieman epäselväksi. Onko tarkoitettu, että tietojen luovuttamiseen nähtäväksi viranomaisessa ei sovelleta julkisuuslain 16 §:n 3 momentin mukaista tietojen käyttötarkoituksen tiedustelua, vai että sitä sovelletaan siihenkin tiedonluovutustapaan? Momenttia voisi selkeyttää ainakin se, jos siinä todettaisiin suoraan, että viranomaisella voi luovuttaa tiedot [...] sähköisesti vain, jos [...]. Pykälästä ja perusteluista ei myöskään käy ilmi sääntelyn suhde julkisuuslain 13 §:n 2 momentissa säädettyyn. Viittaus tietosuojalain 29 §:ään on myös hieman epätasällinen. Olisiko viittausta mahdollista täsmentää esimerkiksi viittaamalla selkeämmin tiettyihin momentteihin? Jatkovalmistelun aikana olisi myös syytä kiinnittää huomiota siihen, että momentissa viitataan tietosuojalain 29 §:ään sekä henkilötunnuksen tunnusosan ja henkilön kotiosoitteen osalta. Tietosuojalain 29 § kuitenkin koskee pelkästään henkilötunnuksen käsittelyä.

Esitysluonnoksen KRL 8 §:ssä säädettäisiin rekisterimerkinnän julkaisemisesta. Säännöksen suhdetta ehdotetun KRL 2 §:ssä säädettyyn nähden tulisi selkeyttää perusteluissa. Nyky muodossaan ei ole täysin selvää, mikä 2 §:ssä ja 8 §:ssä säädetyn välinen suhde on ja olisiko kyse osin päällekkäisestä sääntelystä. Siltä osin kuin esimerkiksi EU-sääntely edellyttää tiettyjen tietojen julkaisemista, on asianmukainen lähtökohta, että tästä säädetään erikseen, mutta perusteluissa olisi hyvä tuoda kirkaammin esiin tietojen julkisuuden ja julkaisemisen ero.

Muut henkilötietojen suojaa koskevat huomiot

Esitysluonnos sisältää jakson (2.1.10), jossa arvioidaan voimassa olevan kaupparekisterilain suhdetta EU:n yleiseen tietosuoja-asetukseen. Jaksosta jää hieman epäselväksi, mikä voimassa olevan kaupparekisterilain osalta on ensisijainen käsittelyperuste. Ilmeisesti se kuitenkin on 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, mutta käsittelyperuste olisi syytä käydä selkeämmin ilmi esityksestä.

Sen lisäksi, että esitysluonnos sisältää edellä mainitun nykytilaa koskevan arvion, esitysluonnokseen olisi hyvä jatkovalmistelun aikana sisällyttää arvio siitä, miltä osin ehdotettavan kaupparekisterilain säännökset sisältävät henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä, ja mihin tietosuoja-asetuksen säännöksiin sääntelyliikkumavaran käyttö perustuu, sekä arvioitava ehdotettavan sääntelyn oikeasuhteisuutta tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan edellyttämällä tavalla. On syytä huomata, että kansallinen erityislainsäädäntö on mahdollista vain silloin, kun henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste on 6 artiklan 1 kohdan c tai e alakohta. Yleisimmin kansallista sääntelyliikkumavaraa käytetään 6 artiklan 3 kohdan perusteella.